

Tarinoita Kapeenkoskelta

Virkistysalueen luontopolkujen teemoitus

Mirjami Järvilä

Opinnäytetyö, AMK
Toukokuu 2021
Matkailu- ja ravitsemisala
Restonomi (AMK), Matkailu- ja palveluliiketoiminta

Tekijä(t) Järvilä, Mirjami	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Toukokuu 2021
	Sivumäärä 53	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Tarinoita Kapeenkoskelta Virkistysalueen luontopolkujen teemoitus		
Tutkinto-ohjelma Matkailu- ja palveluliiketoiminta		
Työn ohjaaja(t) Nuijanmaa, Susanna		
Toimeksiantaja(t) Visit Äänekoski		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Kapeenniemen virkistysalueelle historian, kulttuurin ja monimuotoisen luonnon pohjalta teemoja luontopoluille. Tätä kehittämisprosessia tukivat alueen historiaan ja kulttuuriin perehtyminen, teemahaastattelu sekä luontopolkujen käyttäjille ja niistä kiinnostuneille suunnattu online-kysely. Kehittämistyössä hyödynnettiin myös benchmarking-prosessia. Tutkimuksen teorettinen viitekehys pohjautui luontomat- kailuun, kulttuurimatkailuun ja esteettömän matkailuun.</p> <p>Taustatyön pohjalta luotiin kolme erilaista teemaa luontopoluille. Yksi tuo esiin alueen mo- nimuotoista luontoa, toinen historiaa ja kulttuuria. Kolmas teema sijoittuu Reino Helis- maan mukaan nimetylle esteettömälle polulle tuoden esiin kulttuuria ja luontoa. Opinnäy- tetyössä teemoille esitettiin myös sopivat paikat Kapeenniemen virkistysalueella.</p> <p>Olettamus opinnäytetyön valmistuttua oli, että toimeksiantaja Visit Äänekoski on saanut laadukasta sisältöä luontopolun teemoittamiseen sekä aihioita opastaulujen sisältöihin, joita on mahdollista hyödyntää polkujen teemoittamisessa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) luontopolut, kulttuuripolut, teemoitus, kehittämistyö		
Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Järvilä, Mirjami	Type of publication Bachelor's thesis	Date May 2021 Language of publication: Finnish
	Number of pages 53	Permission for web publication: x
Title of publication Stories from Kapeenkoski Theming nature trails in recreation area		
Degree programme Tourism and Hospitality Management		
Supervisor(s) Nuijanmaa, Susanna		
Assigned by Visit Äänekoski		
Abstract <p>The objective of the thesis was to produce themes for nature trails in Kapeenniemi recreation area based on history, culture, and diverse nature. This development process was supported by getting to know the history and culture of the area, a thematic interview and an online survey for nature trail users and those interested in them. Benchmarking process was also utilized in the development work. Theoretical framework of the study was based on nature tourism, cultural tourism, and accessible tourism.</p> <p>Based on the background work, three different themes were created for nature trails. One highlights the diverse nature of the area, the other the history and culture. The third theme is located on an accessible trail named after Reino Helismaa bringing out culture and nature. In the thesis suitable places for the themes were also presented in Kapeenniemi recreation area.</p> <p>The assumption after the completion of the thesis was that Visit Äänekoski has received high-quality content for theming the nature trails, as well as topics for the contents of the signboards, which can be utilized in the theming the trails.</p>		
Keywords/tags (subjects) nature trails, culture trails, theming, development work		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Toimeksianto.....	4
2.1	Visit Äänekoski.....	4
2.2	Kapeenniemen virkistysalue.....	5
3	Luontomatkailu	8
3.1	Luontopolut osana luontomatkailua.....	10
3.2	Kulttuuri osana luontomatkailua.....	12
4	Luontopolut käyttäjäkokemuksena	13
4.1	Luonto toimintaympäristönä	13
4.2	Esteettömyys luontomatkailussa	15
5	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	17
5.1	Online-kyselyn vastaukset.....	20
5.2	Benchmarking.....	30
5.3	Teemahaastattelu.....	34
6	Tuotokset	35
6.1	Luontopolku.....	37
6.2	Historiapolku	39
6.3	Repenpolku.....	42
6.4	Luontopolkujen opastaulut	43
6.5	Markkinointi	45
7	Pohdinta.....	47
	Lähteet	49
	Liitteet	52
	Liite 1. Online-kysely.....	52
	Liite 2. Teemahaastattelun kysymykset	53

Kuviot

Kuvio 1. Kapeenniemen virkistysalue (Kapeenniemi n.d.)	5
Kuvio 2. Luontopolulle lähtemisen motivaatiot	21
Kuvio 3. Luontopolulla tärkeinä pidettyjä asioita	22
Kuvio 4. Millainen ennakkotieto on tärkeää ennen luontopolulle menemistä?..	23
Kuvio 5. Luontopolut ja etäisyydet	25
Kuvio 6. Ennakkotiedon etsiminen	25
Kuvio 7. Luontopolun varrella olevien kylttien sisältö	26
Kuvio 8. Luontopolut ja QR-koodit	28
Kuvio 9. Teemoitetut luontopolut	36

1 Johdanto

Äänekoskella sijaitseva Kapeenniemen virkistysalue kätkee sisäänsä monimuotoista luontoa sekä mystistä historiaa. Alue on kiinnostava päiväretkikohde, se on kalastajien suosima paikka ja alueella toimiva matkailuyritys tarjoaa erilaisia ohjelmapalveluja alueella. Virkistysalueella on yhteensä yli 4 kilometriä merkattuja reittejä, joiden varrella on paljon nähtävää.

Tämän opinnäytetyön tavoite on tuottaa Kapeenniemen virkistysalueelle historian, kulttuurin ja monimuotoisen luonnon pohjalta teemoja luontopoluille. Tätä kehittämisprosessia tukevat alueen historiaan ja kulttuuriin perehtyminen, teemahaastattelu sekä luontopolkujen käyttäjille ja niistä kiinnostuneille suunnattu online-kysely. Kehittämistyössä hyödynnetään myös benchmarking-prosessia. Tutkimuskysymyksenä opinnäytetyössä tarkastellaan seuraavia kysymyksiä: Mitkä ovat Kapeenniemen virkistysalueen vetovoimatekijät? Miten näitä vetovoimatekijöitä voidaan tuoda esiin luontopolkujen teemoittamisessa?

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Visit Äänekoski. Opinnäytetyön alkuperäinen tavoite oli tuottaa Äänekoskella sijaitsevalle Kapeenniemen virkistysalueelle valmistuvalle luontopolulle teemoitettu sisältöehdotus luontopolun tauluihin, mutta opinnäytetyön edetessä aihe tarkentui siten, että tavoitteeksi tarkentui useamman luontopolun teemoittaminen taustatyön kautta. Opinnäytetyössä ei keskitytä opastaulujen sisällön tuottamiseen, vaan polkujen teemojen rakentamiseen sekä siihen, miten voidaan luoda alueesta houkutteleva luontokohde luontopolkujen teemoittamisen avulla ja saada lisää kävijöitä alueelle tätä kautta. Opinnäytetyön tarkastelussa on suljettu pois alueella toimivan yrityksen alue.

Teoreettinen viitekehys työlle rakentuu luontomatkailun, kulttuurimatkailun ja esteettömän matkailun ympärille. Tavoite on tuottaa mielenkiintoista sisältöä tuoden esiin alueen luontoa ja historiaa sekä samalla tietoutta luonnossa liikkumisesta. Oletamus opinnäytetyön valmistuttua on, että toimeksiantaja on saanut laadukasta sisältöä luontopolun teemoittamiseen sekä aihioita opastaulujen sisältöihin, joita on

mahdollista hyödyntää. Luontopolkujen ollessa lyhyitä, on niitä kulkevilla ihmisillä aika uppoutua taulujen sisältöön ja tätä kautta tutustua alueen historiaan sekä monimuotoiseen luontoon.

2 Toimeksianto

2.1 Visit Äänekoski

Visit Äänekoski on Äänekosken matkailukohteen markkinointi- ja kehitysorganisaatio. Se on voittoa tavoittelematon alueorganisaatio ja toimii Äänekosken kaupungin alaisuudessa. Visit Äänekosken toimenkuvaan kuuluu markkinointi ja se tarjoaa tietoa kaupungista, tapahtumista sekä muista matkailupalveluista ja tehtävänä on myös matkailuyrittäjien toimintaympäristön ja osaamisedellytysten kehittäminen. Visit Äänekosken vastuualueeseen kuuluu Äänekosken matkailualueen toimintaympäristön kehittäminen sekä matkailuhankkeiden koordinoiminen. Organisaatio vastaa myös alueen yhteismarkkinoinnin toteutuksesta ja koordinoinnista. (Visit Äänekosken tehtävät n.d.)

Äänekosken kaupunki sijaitsee Keski-Suomen maakunnassa, hieman yli puolen tunnin ajomatkan päässä Jyväskylästä. Asukasluku kaupungissa vuonna 2019 oli hieman alle 19 000. Kasvava ja kehittyvä Äänekoski on Keski-Suomessa merkittävä työllistäjä ja suurimpia yrityksiä kaupungissa ovat esimerkiksi Valtra Oy Ab, Metsä Board Oyj ja Meconet Oy. (Äänekoski pähkinänkuoressa n.d.)

Visit Äänekosken matkailumarkkinoinnissa ovat alueen luonto ja retkeilykohteet vahvasti esillä. Meneillään olevan #hiddenaanekoski -kaupunkimarkkinointikampanjan tavoitteena on kuntalaisten osallistaminen positiiviseen viestintään omasta kunnasta ja kaupungin palveluiden, matkailukohteiden sekä paikallisten yritysten tunnettujen parantaminen. Tavoitteena on myös kaupungin ja kampanjan sosiaalisen median

kanavien kävijämäärien lisääminen. Kampanja on vapaaehtoisten lähettiläiden toteuttamaa markkinointia sosiaalisessa mediassa liittyen esimerkiksi retkeilypaikkoihin, tapahtumiin sekä paikallisiin yrityksiin. (Visit Äänekosken tehtävät n.d.)

2.2 Kapeenniemen virkistysalue

Kapeenniemen virkistysalue on Äänekosken kaupungin omistama virkistys-, luonnon- ja maisemansuojelualue. Alueella on yhteensä yli 4 kilometriä merkittyjä reittejä ja alue on erinomainen kohde pienimuotoiseen luontoretkeilyyn. (Kapeenniemen virkistysalue n.d.)

Kuvio 1. Kapeenniemen virkistysalue (Kapeenniemi n.d.).

Alueella on myös mahdollista harrastaa koskikalastusta. Virkistysalueella on tarjolla eritasoisia värikoodattuja reittejä esteettömästä keskivaikeaan sekä kalastajien käyttöön tarkoitettu vaativa reitti. Alueella on myös merkattu telttailumahdollisuus sekä useita laavuja ja näköala- ja nuotiopaikkoja. (Kapeenniemen virkistysalue n.d.)

Vaikeustasoltaan esteettömällä reitillä on täysin esteetön maalaituri, jonka luokse on mahdollista päästä autolla. Maalaiturin luokse kulkevat polut ovat helppokulkuisia. (Kapeenniemen virkistysalue n.d.) Polku on nimetty Repenpoluksi tunnetun laulelmien ja iskelmien sanoittajan Reino Helismaan muistoksi. Hänellä on sukujuuria Äänekosken Koivistonkylällä ja hänen tuotannossaan lapsuuden vaikutukset heijastuvatkin vahvasti. (Koiviston kylä 2016, 18.)

Osa Kapeenniemen alueesta on tarkoitettu yleiseen virkistyskäyttöön, mutta Kapeenniemen eteläkärki on vuokrattu siellä toimivalle Kapeenkoski Travel Oy -matkailuyritykselle. Yrityksellä on käytössä alue saaren eteläosassa ja se vastaa alueen kalastusluvista ja -säännöistä. Makasiini-, Luijan ja Kärmekoski taas kuuluvat lupakalastusalueeseen. (Kapeenniemen virkistysalue n.d.) Kapeenkoski Travel Oy on Kapeenniemen virkistysalueella toimiva perheyritys, joka tarjoaa tilauksesta esimerkiksi majoitusta ja luonto-ohjelmalveluja. Yrityksen alue on yksityisaluetta, joka on erotettu yleisestä virkistysalueesta kylteillä ja osittain vuonna 2020 rakennetulla perinneaidalla. Yrityksen yksityisalueella sijaitsevat Kapeen kievari ja Myllyniemi, jonne on muutaman keran vuodessa avoimet ovet kaikille ulkoilijoille. (Kapeenkosken alue n.d.)

Kapeenniemen luonto on monipuolinen ja se on luonnonsuojelullisesti arvokasta aluetta. 4 kilometriä pitkä Luijanharju eli Kapeenharju kulkee Kapeenniemen keskellä ja se hallitsee maisemaa (Koiviston kylä 2016, 17). Luijanharju on osa harjujaksoa, joka alkaa Laukaan Nurmijärveltä ja päättyy Pyhäjärven rantaan Saarijärven rajalle. Alueella on paljon vanhaa puustoa, esimerkiksi arvokkaita lehtoja. Eläimistöön, joka on vakituista tai vain vierailevaa, kuuluu muiden muassa liito-orava, saukko, hirvi, taimen ja paljon erilaista linnustoa. (Kapeenniemen virkistysalue n.d.)

Kapeenniemen alue sijaitsee Äänekosken Koiviston kylässä. Äänekosken Koivisto kylä oli 1700-luvun lopulla Keski-Suomen hallinnollinen keskus liikenteellisen asemansa

vuoksi. Kylällä sijaitisi myös sisämaan ainoa postikonttori. Koiviston historiallinen kylätie on nimetty tielaitoksen toimesta museotieksi 1998 ja se on Keski-Suomen ainoa virallinen museotie, jonka varrella on useita historiallisia kohteita. (Koiviston kylä 2016, 3–4.) Eri puolilla Koivistoa on myös rakennettu historiallisista kohteista kertovia opastauluja kyläyhdistyksen sekä Vanhan Äänekosken Kotiseutuyhdistyksen toimesta (Sparf 1998, 396).

1990-luvulla Konnevesi, Äänekoski, Sumiainen ja Suolahti ostivat Kapeenniemen alueen yhteiseksi virkistysalueeksi pelastaen sen samalla hakkuilta. Näin syntynyt virkistysalue avattiin 1994. Kapeenniemen alueella on useita historiallisia paikkoja ja kohteita. Esimerkiksi Kapeenkosken silta oli merkittävässä roolissa Suomen sodan aikana vuonna 1808. Honkaristi muistuttaa ajoista, kun 1400-luvulla kerrotaan liikkuneen kerjäläismunkkeja saarnaamassa katolilaista oppia. Luterilaisuuden voitettua Kapeenniemessä alettiin järjestämään erämaan kansan kesäisiä jumalanpalveluksia. Alueella sijaitsevalla Honkaristillä järjestetään yhä kesäjumalanpalveluksia. (Koiviston kylä 2016, 11–17.)

Kapeenkosken alue oli uskonnollisessa mielessä merkittävä keskus jo pakanuuden aikana ja katolisella kaudella sekä vielä uskonpuhdistuksen jälkeen (Sparf 1998, 268). Esimerkiksi alueella sijaitseva Ristinkivi on vielä tänäkin päivänä mysteeri. Kivessä on hakattuna muinaissuomalaisia maagisia varausmerkkejä muistuttava risti. Arvellaan, että kiven kohdalla on kauan sitten ollut kirkko tai muu jumalanpalveluspaikka. Joidenkin mielestä kivi taas on toiminut rajamerkinä, vaikka minkäänlaisista rajoista ei ole löytynyt tietoja. Kansa on aikoinaan kutsunut kiveä Sunnin Jaarikan kiveksi ja sitä on pidetty onnen tuojana ja hyvän haltijan kivenä. (Koiviston kylä 2016, 17.)

Virkistysalueelta löytyy myös muita historiasta kertovia asioita. Alueelta on esimerkiksi löydetty todisteita siitä, että siellä olisi ollut asutusta jo 7000 vuotta sitten. Koskia on ruopattu uittoja varten 1840-luvulla ja Keiteleen kanava vihittiin käyttöön 1994. (Koiviston kylä 2016, 11–19.) Kapeenniemen alueella yhdistyvät monimuotoinen luonto ja kulttuurihistoriallisesti kiinnostavat paikat.

3 Luontomatkailu

Luontomatkailulla tarkoitetaan luonnonympäristössä tapahtuvaa matkailua, joka pyrkii noudattamaan kestävän kehityksen periaatteita. Luontomatkailu käsitteenä sisältää luontomatkailijan, luontomatkailuyrittäjän, luontomatkailun julkiset toimijat, luontomatkailutuotteet ja matkakohteen eli luonnon. Luontomatkailua ei kuitenkaan tule sekoittaa kestäväan matkailuun, sillä kuten mikä tahansa muu matkailun muoto, luontomatkailu voi tavallaan edustaa kestäväa matkailua tai olla sitä edustamatta. (Hemmi 2005, 333–334.)

Luontomatkailua voidaan määritellä useasta eri näkökulmasta. Näkökulmina voidaan pitää matkailijan luontosuhdetta, yhteiskuntaa ja sen normeja ja arvoja, ympäristöfilosofiaa ja elinkeinon näkökulmaa. Riippuen näkökulmasta, eri asiat ja arvon korostuvat. Esimerkiksi matkailijan luontosuhteeseen perustuva näkökulma ei automaattisesti pidä sisällään lainkaan matkailuelinkeinotoimintaa, sillä luonnosta on mahdollisuus nauttia ilman, että käyttää kaupallisia matkailupalveja lainkaan. (Hemmi 2005, 334.) Tämä onkin elinkeinotoiminnan näkökulmasta haasteellista. Erilaisten määrittelyjen pohjalla yhtenäistä on se, että luontomatkailussa luonto on keskiössä, se perustuu luonnon vetovoimaisuuteen ja kestävät arvot tulevat myös esiin.

Kestävyyden näkökulmasta haasteen luo se, että luontomatkailu on elinkeinotoimintaa. Ristiriita on mahdollista syntyä luontoa säästävän toiminnan ja luontoa hyväksikäyttävän yritystoiminnan välille. Yritystoiminta on parhaimmillaan silloin, kun se vahingoittaa luontoa mahdollisimman vähän tai ei ollenkaan. Käytännössä tämä on mahdollista ainoastaan pienimuotoisessa yritystoiminnassa. (Hemmi 2005, 336.)

Luonto ja erityisesti metsä toimintaympäristönä tuo luontomatkailuyrityksille monenlaisia haasteita. Kaupalliset luontomatkailuretket toteutetaan yleensä sovittuna ajankohtana riippumatta säästä tai muista retkeen vaikuttavista tekijöistä huolimatta. Tällöin metsäretkeen kohdistuvat valmistelukäytännöt liittyvät pääsääntöisesti sääolojen muutosten tarkkailuun, aikataulujen tarkistamiseen, reittien kunnon arviointiin, varusteiden ja vaatetuksen sopivuuden varmistamiseen sekä matkailija-

ryhmän tietojen ja taitojen selvittelyyn. Metsän matkailukäyttö edellyttää toimintaympäristön tekemistä turvalliseksi kouluttamalla ohjelmapalveluiden oppaita, muokkaamalla infrastruktuuria ja kehittämällä yhteisiä periaatteita. (Rantala 2011, 104.)

Suomessa Metsähallituksen luontopalveluilla sekä UNESCO:n maailmanperintökohteilla on yhteiset kestävän matkailun periaatteet. Nämä otetaan huomioon matkailuyrittäjien kanssa yhteistoiminnassa sekä kaikessa omassa toiminnassa. Kestävän matkailun periaatteet -julkaisu on vuodelta 2016. Metsähallitus on julkaissut myös vuonna 2019 Kestävä matkailu suojelualueilla -oppaan matkailuyrittäjille. Näiden julkaisujen tarkoituksena on yhdessä edistää kestävää matkailua. (Kestävän matkailun periaatteet kansallispuistoissa, luonto- ja historiakohteissa sekä maailmanperintökohteissa n.d.)

Luontoaktiviteettien ja urheilumatkailun tuotteissa voidaan nähdä paljon samoja elementtejä, kuten luonnossa liikkuminen, hyvinvoinnista huolehtiminen sekä erilaisten aktiviteettien ja lajien harrastaminen (Luontomatkat n.d.). Hemmi (2005, 334) viittaa Michael C. Hallin (2004) julkaisuun, jossa kuvaillaan luontomatkatilun asemaa suhteessa sitä lähellä oleviin matkailun erilaisiin muotoihin. Luontomatkatilua lähellä olevia matkailun muotoja ovat mm. kulttuurimatkatilun, ekoturismi, seikkailu- ja urheilumatkatilun sekä maaseutumatkailu.

Luontomatkatilun vetovoima koostuu luonnon omasta monimuotoisuudesta ja mieluisiksi koetuista luontomaisemista (Hemmi 2005, 340). Suomen matkailussa luonto on tärkeimpiä vetovoimatekijöitä ja luontomatkatilussa luonto tuotteistetaan kiinnostaviksi paketeiksi tai päiväretkiksi. Potentiaalisimmat teemat kansainvälisillä markkinoilla ovat pyöräily ja maastopyöräily, vaellus, eläintenkatseilu (wildlife) ja melonta. (Luontomatkatilun n.d.)

Suomen luontomatkatilussa etusijalla ovat omatoimiset ja helposti toteutettavat kevyet luontoaktiviteetit sekä jakelukanaville tarkoitetut erilaiset aktiviteettituotteet, joissa yhdistyvät vastuullisuus, ruoka ja paikallinen kulttuuri. Business Finlandin verk-

kosivuilta on löydettävissä runsaasti erilaisia oppaita ja työkaluja tuotekehityksen tueksi. Suomen matkailustrategiaan yhtenä edistettävänä teemana on kirjattuna urheilu- ja liikuntamatkailu. (Luontomatkailu n.d.)

3.1 Luontopolut osana luontomatkailua

Ulkoilureitti on kartalle ja maastoon merkattu väylä, joka ohjaa kulkemista ympäristössä. Reittien varrella voi olla erilaisia oheispalveluja, kuten levähdys- ja yöpymispaikkoja. Ulkoilureitillä voidaan myös harrastaa erilaisia liikuntamuotoja, kuten kävelyä, pyöräilyä ja hiihtoa. (Heikkilä & Pouta 1998, 16.)

Ulkoilureittejä voidaan myös jaotella eri tavoin. Jaottelu voidaan tehdä esimerkiksi ulkoilureitin käyttötarkoituksen, reitin kulkutavan, kohderyhmän, reitin pituuden ja teeman mukaan. Teeman mukaan jaoteltaessa erilaisia reittityyppejä ovat esimerkiksi erä-, kulttuuri ja historialliset reitit, saaristoreitit sekä luontopolut. (Karjalainen & Verhe 1995, 26.)

Ulkoilureiteillä on erilaisia vetovoimatekijöitä, jotka houkuttelevat ihmisiä reiteille, luovat elämyksiä sekä tuovat vaihtelua reittien varrella. Alueen tyypilliset piirteet ja erikoisuudet, erikoiset luonnonmuodostelmat, kulttuurin jäljet ja historiallinen näkökulma ovat esimerkkejä vetovoimatekijöistä. Myös toiminnalliset seikat, kuten esimerkiksi kuntoliikunta, voivat olla osaltaan vetovoimatekijöitä. (Karjalainen & Verhe 1995, 55.) Alueen tyypillisistä piirteistä ja erikoisuuksista sekä muista alueen erilaisista vetovoimatekijöistä voidaan kertoa esimerkiksi luontopolun varrella olevissa tauluissa.

Luontopolku on opastettu reitti, jonka varrella olevat taulut kertovat alueen tyypillisestä luonnosta tai se voi keskittyä myös vain tiettyyn teemaan. Luontopolun pituus vaihtelee tyypillisesti puolesta kilometristä kymmeneen kilometriin, riippuen esiteltävästä alueesta ja kohderyhmästä. Luontopolku voidaan suunnitella joko laajalle käyttäjäryhmälle tai tietyille kohderyhmälle, esimerkiksi lapsille tai liikuntarajoitteisille.

Suosittelavana pidetään sellaista luontopolkua, jonka kulkuun kuluu 1–2 tuntia. Ren-
gasmainen luontopolku on toimivampi käyttäjien näkökulmasta. (Heikkilä & Pouta
1998, 65.)

Luontopolun opastuksessa voidaan käyttää reitin varrelle pystytettyjä maastotauluja
tai erillisiä opasvihkoja. Lyhyellä luontopolulla tauluja voi olla melko tiheään, esimer-
kiksi 50–100 metrin välein, kun taas pidemmällä luontopoluilla harvemmassa. Taulu-
jen ja vihkosten tekstit tulee olla tarpeeksi lyhyitä, mutta kuitenkin selkeitä ja innos-
tavia, jotta kulkijat jaksavat niihin syventyä. Luontopolku tulisi olla rauhallinen polku,
jossa esimerkiksi kuntoliikunta olisi vähäistä. (Heikkilä & Pouta 1998, 65–66.) Tällöin
sitä kulkevilla on aikaa rauhoittua ja tutustua luontopolun varrella oleviin nähtävyyk-
siin ja opastauluihin.

Luontopolkuja suunniteltaessa on otettava erilaiset käyttäjäryhmät ja heidän tar-
peensa huomioon. On myös mietittävä, mitä käyttäjät hakevat kokemukseltaan. Esi-
merkiksi lapsiperheen motivaatio lähteä luontopolulle voi olla uuden oppiminen, kun
taas joku toinen voi lähteä vain virkistäytymistarkoituksessa luontopolulle. Luonto
ympäristönä tarjoaa jo itsessään mahdollisuuden hengähtää ja pysähtyä, mutta mitä
muuta luontopolku voi tarjota? Monissa kohteissa esimerkiksi alueen kulttuuri ja his-
toria on mielenkiintoista ja rikasta, ja tämä yhdessä luonnon tuoman ympäristön
kanssa voi laajentaa käyttäjäkokemusta hyvin toteutettuna.

Ulkoilureittien varrella olevat selkeät kyltit ja opastaulut ovat tärkeässä roolissa myös
onnistuneen, sujuvan ja turvallisen elämyksen näkökulmasta. Ne myös avaavat ja ra-
joittavat metsän tarjontavalikoimaa siellä liikuttaessa. Opasteiden ja kylttien seka-
vuus ei ainoastaan vaikuta ilman opasta liikkuvien matkailijoiden toimintaan met-
sässä, sillä ulkopaikkakuntalaisten sekä kokemattomien oppaiden määrä on lisäänty-
nyt paljon, jonka myötä ajan tasalla olevien sekä näkyvien opasteiden merkitys ko-
rostuu entisestään. (Rantala 2011, 80.)

Ulkoilureittien, kuten luontopolkujen, opastekokonaisuuksien suunnittelussa tärkeää
on se, että samalla alueella olevat reitit ja niiden opastus olisi suunniteltu toimivaksi
ja selkeäksi kokonaisuudeksi. On tärkeää tiedostaa reitin käyttäjän näkökulma, sillä

maastossa olevat opasteet ovat ensisijaisesti reitin käyttäjää eli asiakasta varten. Asiakaskokemus alkaa jo ennakkomarkkinoinnilla ennen varsinaista reitille menemistä ja kokemukseen voidaan vaikuttaa monella tavalla. Esimerkiksi suunnittelemalla reitti erilaisten maisemien ja luontotyyppien läpi, sijoittamalla taukopaikat hyvin ja oikeanlaisilla reittimerkinnöillä. Hyvin suunniteltu opastekokonaisuus tukee hyvää kokonaisvaltaista asiakaskokemusta ja tekee kokemuksesta myös turvallisen ilman eksymisen vaaraa. (Kestilä & Ollila 2018, 10–13.)

3.2 Kulttuuri osana luontomatkailua

Ulkoilureiteillä alueen tyyppillisen luonnon lisäksi vetovoimatekijänä voivat olla kulttuurihistoriallisesti arvokkaat paikat. Tällaisia ovat esimerkiksi muinaisjäännökset, vanhat myllyt ja aitat, kausiasuinpaikat sekä niityt ja hakamaat. Myös historialliset tapahtumat tai henkilöt sekä vanhat tarinat ja niiden syntysijat voivat lisätä ulkoilureitin vetovoimaa. (Karjalainen & Verhe 1995, 55–57.) Vetovoimatekijöitä voidaan hyödyntää ulkoilureittien teemoittamisessa sekä markkinoinnissa houkuttelemaan asiakkaita vierailemaan kohteessa.

Ulkoilureittien suunnitteluvaiheessa onkin syytä ottaa huomioon alueella olevat kulttuurikohteet, sillä ne lisäävät reitin kiinnostavuutta. Tietoa arvokkaista kulttuurikohteista löytyy kunnista, maakuntamuseoista ja maakunnan liitosta ja museovirastolta on saatavilla tietoa muinaisjäännöksistä. Alueen historiasta, vanhoista tarinoista ja perinteistä tietoa löytyy kirjallisuudesta sekä haastattelemalla alueen tuntevia ihmisiä. (Karjalainen & Verhe 1995, 77.)

Matkailussa perinteistä, paikalliskulttuurista sekä uskomuksista ammennetaan sisältöä myös erilaisille matkailutuotteille. Esimerkiksi Lapissa tätä hyödynnetään, sillä rikkaassa kulttuuriperinnössä yhdistyy paljon matkailijoita kiinnostavia elementtejä. Matkailijoita kiinnostavat esimerkiksi perinteinen elämäntapa ja perinteet. (Tarssanen 2009, 37.)

Matkailutuotteita tarkastellessa kulttuurin tuotteistamiseen liittyy monenlaisia asioita, joita on syytä huomioida. Yksi tärkeä näkökulma tuotteistamiseen on, että kyse

on paikallisten ihmisten jokapäiväisestä elämästä. Paikallisella kulttuurilla tarkoitetaan sellaisia kulttuuripiirteitä, jotka paikalliset ovat omaksuneet osaksi elämäntapaansa. Tällöin tarinoihin, tapoihin sekä aineelliseen kulttuuriin on osattava suhtautua kunnioittavasti ja hienovaraisesti. Paikallista kulttuuria voidaan kestävästi hyödyntää vain tavalla, jonka myös kulttuurin edustajat hyväksyvät. (Tarssanen 2009, 40–41.)

Suomessa on monia kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita, jotka sijaitsevat upeissa luontomaisemissa. Kivikautiset kalliomaalaukset, erilaiset sotahistoriaan liittyvät paikat sekä jotkin yksittäiset historialliset rakennukset ovat esimerkkejä tällaisista. Myös esihistorian aikana alkaneet muutokset, kuten metsien raivaaminen kaskipelloiksi, näkyvät maisemissa. Tällaisten kohteiden vaaliminen ja hoitaminen on erityisen tärkeää. Metsähallituksella on lakisääteinen velvollisuus hoitaa hallussaan olevaa kulttuuriomaisuutta. Useiden kansallispuistojen perustamissääädöksiin kuuluu kulttuuriperinnön huomioiminen luonnon suojelemisen lisäksi. (Kulttuuriperintö luonnon keskellä n.d.)

Esimerkkejä erilaisista luontopoluista, joissa alueen luonto, kulttuuri ja historia yhdistyvät, löytyy eri puolilta Suomea. Näillä poluilla yhteistä on se, että alueen tyypillisten piirteiden lisäksi teemoitus keskittyy vahvasti alueen kulttuurihistorian ympärille ja siitä tuodaan tietoa esimerkiksi opastauluissa sekä polkujen markkinoinnissa. Tämän opinnäytetyön benchmarking-prosessissa tarkastellaan myöhemmin kolmea erilaista kulttuuri- ja luontopolkua sekä niiden erityisiä piirteitä.

4 Luontopolut käyttäjäkokemuksena

4.1 Luonto toimintaympäristönä

Luontoa toimintaympäristönä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista. Luonto havainto- ja elämysympäristönä viittaa aistein koettuun luontosuhteeseen, sillä esimer-

kiksi luontoliikuntaa harrastavalle emotionaaliset elämykset ovat keskeisessä roolissa. Luonto toimintaympäristönä puolestaan mahdollistaa luontomatkailutoimintojen toteuttamisen sekä hyötyliikunnan. Tähän lukeutuu esimerkiksi metsästys, marjastus ja kalastus. Extreme- ja seikkailumatkailu puolestaan tarjoaa mahdollisuuden omien rajojen etsimiseen ja ylittämiseen. Luonto tarjoaa myös puitteet tutustua omaan minään ja suhteeseen toisiin ihmisiin sekä mahdollisuuden paeta päivittäisiä rutiineja. Virkistys on yleisin luontoliikuntamotiivi. (Hemmi 2005, 328–329.)

Metsä on suomalaisten tärkein virkistäytymisympäristö ja siihen on kautta aikain liittynyt erilaisia merkityksiä ja arvoja. Lainsäädäntöön kirjatut jokamiehenoikeudet tarjoavat kansalaisille mahdollisuuden käyttää vapaasti luontoa ulkoilutarkoituksiin. Ulkoilun ja luonnossa liikkumisen hyötyjä voidaan tarkastella yksilön ja yhteiskunnan tasolla. Tarkastelussa luonto voidaan arvottaa eri tavoin. Se voi toimia elämysympäristönä, jolloin siellä liikkuminen perustuu harrastamiseen ja kokemiseen, kun taas jos luonto käsitetään toimintaympäristönä, silloin tekeminen ja liikkumisen merkitys korostuu. (Heikkilä & Pouta 1998, 8–9.)

Ulkoilun tuottamia hyötyjä yksilötasolla ovat muiden muassa ympäristöön liittyvät asiat, kuten irrottautuminen työympäristöstä ja ulkoilmasta nauttiminen, sosiaaliset hyödyt, kehitykseen ja terveyteen liittyvät hyödyt sekä aineelliset hyödyt, joita ovat esimerkiksi marjastus. Ulkoilun hyödyt yhteiskunnallisella tasolla tarkasteltaessa liittyvät esimerkiksi ihmisten yleisen terveydentilan kohentumiseen, joka taas edistää työkykyä ja vähentää tarvetta terveydenhoitopalveluille. Ulkoiluun liittyvät alueet ja palvelut voivat tuottaa aluetaloudellista hyötyä ja monipuolinen ulkoiluympäristö on tärkeä osa alueiden välisessä kilpailussa työnantajista ja asukkaista. (Heikkilä & Pouta 1998, 9.)

Metsä ympäristönä tarjoaa puitteet matkailulle ja elämyksille. Rantalan (2011, 94) mukaan metsään elämyksellisyyteen liittyvät merkityksellisyudet näyttäisivät usein syntyvät niinä hetkinä, kun ollaan aikataulujen tai olosuhteiden vaatimalla tauolla eli kun metsässä ei varsinaisesti tehdä mitään. Hänen mukaansa olennaista metsän matkailukäytössä on se, että metsä muokkautuu ja on muokattavissa oppaan ja erilaisten

ohjelmajärjestelyjen tarpeen mukaisesti, ja tällöin voidaan metsään liittää elämyskäsityksen merkityksiä.

Ulkoilureittejä voidaan pitää keskeisenä osana luonnossa liikkujan peruspalveluja. Ulkoilureitit voivat syventää ihmisen luontosuhdetta ja niiden avulla voidaan valistaa ja opettaa. Reitit ohjaavat ihmisten liikkumista ja samalla suojaavat reittien ulkopuolella olevaa luontoa. Ulkoilureitit ja niiden oheispalvelut voivat rohkaista ihmisiä lähteä luontoon liikkumaan, sillä reittien viitoitus estää eksymästä, sillat ja portaat vähentävät onnettomuuden riskejä ja tulentekopaikat tekevät retkeilyn helpoksi ja mukavaksi. Ulkoilureitit voivat myös syventää luonnontuntemusta ja vuorovaikutusta luonnon kanssa ja reiteillä voidaan tarjota ympäristövalistusta esimerkiksi opastetuina retkinä tai opastetun reitin avulla. (Karjalainen & Verhe 1995, 21.) Esimerkiksi luontopolut ovat hyvä esimerkki tästä, sillä luontopolkujen varrella olevat opastaulut tarjoavat tietoa ympäröivästä luonnosta.

Luontopolut ovat helppo tapa tutustua luontoon ja ympäristöön turvallisesti ilman eksymisen vaaraa. Polulle meneminen ei vaadi erityisiä retkeilytaitoja eikä varusteita, joten polulle voi lähteä matalla kynnyksellä myös lasten kanssa. Hyvien reittiopasteiden avulla on kokemattomienkin retkeilijöiden helppo lähteä kiertämään luontopolkuja ja saamaan elämyksiä sekä onnistumisen kokemuksia.

4.2 Esteettömyys luontomatkailussa

Esteetön matkailu on kasvamassa nopeaa tahtia turismin monella osa-alueella, muiden muassa siitä syystä, että se on ihmisoikeuteen liittyvä asia (Ambrose, Buhalis & Darcy 2012, 1). Ambrose ja muut (2012, 3) viittaavat teoksessaan Buhalin ja Darcyn (2011) määritelmään esteettömästä matkailusta. Sen mukaan esteetön matkailu mahdollistaa sellaisten ihmisten, jolla on esteettömyyteen liittyviä tarpeita liittyen esimerkiksi kuulemiseen, liikkumiseen, näkemiseen tai kognitiivisuuteen, toimimaan ja nauttimaan itsenäisesti ja oikeudenmukaisesti yleisesti kaikille suunnitelluista turismin liittyvistä palveluista, tuotteista ja ympäristöistä. Esimerkiksi ihmiset, joilla on pysyviä tai väliaikaisia vammoja, vanhuksia sekä perheitä, joilla on pieniä lapsia, hyötyvät esteettömästä matkailusta.

Ambrose ja muiden (2012, 1) mukaan Darcy ja Dickson (2009) määrittelevät, että esteetön matkailu ei ainoastaan tarkoita esteettömyyden tarjoamista ihmisille, jotka tarvitsevat esteettömyyttä, vaan kun luodaan yleisesti esteettömiä ympäristöjä, hyötyvät niistä myös ihmiset, joilla on esimerkiksi väliaikaisia vammoja sekä sillä voidaan myös luoda turvallisempia työympäristöjä työntekijöille. On siis osattava nähdä esteettömän ympäristön ja esteettömän matkailun hyöty laajemmassa mittakaavassa, kuin vain koskettamaan esimerkiksi liikuntarajoitteisia ihmisiä.

Metsähallitus ylläpitää Suomessa kymmeniä helppokulkuisia ja esteettömiä retkikohteita. Jokainen esteetön tai helppokulkuinen reitti on erilainen ja eri vuodenaikat tuovat reittien kulkemiseen vaihtelua. Tyypillistä esteettömälle reitille on, että sen varrella on esteetön WC tai käymälä sekä tulentekopaikka, ja joillain reiteillä myös esimerkiksi lintutorni tai katselulava. Luontokeskukset sekä muut erilaiset asiakaspalvelupisteet ovat melkein poikkeuksetta esteettömiä rakennuksia. (Esteettömyys luontokohteilla n.d.)

Viestintä ja tiedonsaanti etukäteen on tärkeää esteettömässä matkailussa. Ennen reitille menoa on syytä lukea reittikuvaus, sillä pelkkä esteettömän tai vaativan esteettömän luontoreitin merkintä ei ole tae sille, että reitti soveltuu jokaiselle. Sää- ja keliolosuhteet vaikuttavat hyvin paljon reitin kuljettavuuteen ja etenkin vaativalle esteettömälle luontoreitille ei ole syytä lähteä ensimmäistä kertaa yksin. (Esteettömyys luontokohteilla n.d.)

Luontoreitit voidaan jakaa esteettömiin luontoreitteihin ja vaativiin esteettömiin luontoreitteihin. Esteettömällä luontoreitillä voi liikkua pyörätuolilla kelaten tai käyttäen muuta päivittäisessä käytössä olevaa liikkumisen apuvälinettä. Reitien leveys on vähintään 1,2 m ja se on yleensä rakennettu, kovapintainen eikä sillä ole kulkua haittaavia esteitä, kuten juurakoita. Vaativalla esteettömällä luontoreitillä liikkumiseen taas tarvitaan usein avustaja ja luonnossa liikkumiseen tarkoitettu apuväline. Reitti voi olla rakennettu, mutta usein se on luonnonmukainen ja fyysisesti haastavampi kuin esteetön luontoreitti. Reitien leveys voi olla alle 1,2 m, reitillä voi olla kiviä ja juuria ja reittipohja olla pehmeä. (Esteettömyys luontokohteilla n.d.) Molemmille reittityypeille on kehitetty omat symbolit, joita voidaan käyttää reittien yhteydessä.

Esteetön eräpolku -hankkeessa (2018–2020) laadittiin pidempien luontoreittien kriteerit sekä reittien kartoitus- ja kuvailuohjeet. Hankkeessa olivat mukana Suomen Paralympiakomitea, Invaliidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE sekä Metsähallituksen Luontopalvelut. (Esteettömyys luontokohteilla n.d.) Hankkeen tavoitteena oli muun muassa lisätä esteettömien luontoreittien tarjontaa sekä parantaa viestintää esteettömän luontomatkailun mahdollisuuksista, sillä Suomessa on vielä melko vähän tarjolla tietoa saavutettavista sekä esteettömistä luontomatkailupalveluista. Hankkeen raportissa esitellään muun muassa erilaisia tapoja reittikuvausten laatimiseen. Esteettömien luontoreittien reittikuvauksia voidaan julkaista erilaisissa palveluissa, kuten Luontoon.fi -verkkosivustolla sekä matkailupalveluiden ja kuntien sivuilla. (Esteetön eräpolku -hankkeen raportti antaa ohjeet luontoreittien kartoittamiseen ja kuvailuun 2020)

5 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Tutkimuksessa kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä voidaan käyttää rinnakkain ja toisiaan täydentävinä suuntauksina. Esimerkiksi kvantitatiivinen vaihe voi edeltää kvalitatiivista vaihetta siten, että kvantitatiivista survey-tutkimusta voidaan käyttää pohjana, kun muodostetaan vertailtavia ryhmiä kvalitatiivista haastattelua varten. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 136–137.)

Aineistonkeruumenetelmät

Opinnäytetyössä tutkimuskysymyksinä tarkasteltiin seuraavia kysymyksiä: Mitkä ovat Kapeenniemen virkistysalueen vetovoimatekijät? Miten näitä vetovoimatekijöitä voidaan tuoda esiin luontopolkujen teemoittamisessa? Tutkimusotteeksi opinnäytetyöhön valikoitui kvalitatiivinen tutkimusote ja työssä käytettiin rinnakkain kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä. Tiedonkeruumenetelminä opinnäytetyössä käytettiin kvantitatiivista online-kyselyä, sekä kvalitatiivisia benchmarking-prosessia eli vertailuanalyysia ja teemahaastattelua. Online-kysely, joka toteutettiin verkossa Webropol-ohjelmalla, suunnattiin luontopolkujen käyttäjille ja niistä kiinnostuneille. Vertailuanalyysia tehtiin tarkastelemalla kolmea erilaista kulttuuripainotteisia luontopolkua sekä niiden erityispiirteitä. Teemahaastattelu tehtiin Aimo Herneahon kanssa. Hän on

ollut mukana käynnistämässä matkailutoimintaa Kapeenniemen alueella jo vuonna 1995 ja tuntee alueen ja sen historian hyvin.

Kyseiset menetelmät valittiin, koska haluttiin saada erilaisia näkökulmia luontopolkujen teemoittamiseen liittyen ja menetelmät koettiin sopiviksi tähän opinnäytetyöhön. Lisäksi erilaisten menetelmien käyttö lisää tutkimuksen luotettavuutta. Kyselyn avulla oli mahdollista saada kosketuspintaa asiakassegmenttiin ja saada heidän ajatuksiaan sekä kokemuksiaan liittyen luontopolkuihin. Tämä oli myös hyvä tapa saada asiakasnäkökulmaa esiin kehittämistyössä, etenkin kun opinnäytetyön puitteissa ei ollut mahdollista päästä esimerkiksi tapaamaan tai haastattelemaan ihmisiä. Kyselyssä käytettiin monipuolisesti erilaisia monivalintakysymyksiä, asteikkoihin perustuvia kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä, jotta saatiin monipuolinen ja kattava määrä tietoa.

Benchmarking-prosessiin valittiin kolme kulttuuripainotteista luontopolkua sekä asiat, joihin tarkastelussa keskityttiin. Kaikissa näissä poluissa oli samoja elementtejä kuin Kapeenniemen virkistysalueen luontopoluissa, sillä vertailuanalyysejä haluttiin käyttää benchmarking- prosessin mukaisesti kehittämistyössä. Vertailua tehtiin tarkastelemalla jokaisen polun kohdalla samoja asioita ja vertailemalla niiden eroja sekä pohtimalla asioita, mitä asioita voitaisiin hyödyntää Kapeenniemen alueen luontopolkujen teemoittamisessa.

Teemahaastattelu valikoitui tiedonkeruumenetelmäksi, koska aineistoa Kapeenniemen ja sen historiaan liittyen on saatavilla rajoitetusti, ja koska haluttiin saada erilaista näkökulmaa ja ajatuksia alueen hyvin tunnevalta henkilöltä. Teemahaastattelun pohjalta saatiin relevanttia tietoa Kapeenniemen virkistysalueesta ja sen historiasta sekä näkemyksiä esimerkiksi matkailuun liittyen alueen hyvin tunnevalta henkilöltä.

Aineiston kerääminen ja analysointi

Tallennettu laadullinen aineisto on yleensä tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi eli litteroida. Se voidaan tehdä koko aineistosta tai valikoiden, esimerkiksi teemojen mukaisesti. Päätelmien tekeminen on tavallisempaa litteroidusta aineistosta kuin

nauhoista. (Hirsjärvi ym. 2012, 222.) Opinnäytetyön teemahaastattelu tehtiin puhelinhaastatteluna niin, että se nauhoitettiin. Haastattelun kysymykset lähetettiin etukäteen haastateltavalle, ja haastattelu eteni teemojen mukaan. Saatu aineisto litte-roitiin ja puhtaaksi kirjoitettua aineistoa käytettiin luontopolkujen teemoittamisessa lähdemateriaalina.

Benchmarking-prosessin aineisto kerättiin etsimällä verkosta tietoa erilaisista luonto- ja kulttuuripainotteisista luontopoluista ja vertailuanalyysiin valittiin kolme sopivaa polkua. Vertailuanalyysia varten valittiin asiat, joita haluttiin tarkastella ja tarkastelu tehtiin tarkastelemalla systemaattisesti samoja asioita jokaisella polulla. Lopuksi tehtiin yhteenveto löydöksistä. Tuotoksissa esitettiin asiat, joita hyödynnetään Kapeenniemen alueen teemoitustyössä.

Opinnäytetyötä varten laadittu kysely tehtiin Webropol-ohjelmalla ja vastaajia tavoitettiin jakamalla kysely Facebookissa useissa eri ulkoiluun ja retkeilyyn liittyvissä ryhmissä. Facebook-ryhmät, joissa kysely jaettiin, olivat Matkailun parhaaksi, Esteetön matkailu, Vaellus sekä toimeksiantajan toimesta Visit Äänekosken sekä Äänekosken kaupungin Facebook-sivut. Lisäksi kyselyä jaettiin eteenpäin muutamissa muissa luontoretkeilyyn liittyvissä ryhmissä. Osa ryhmistä oli suljettuja eli ne vaativat liittymisen ryhmään, osa olivat julkisia. Ryhmät valikoituvat sen perusteella, että ne olivat suunnattu ulkoilusta, retkeilystä ja luonnosta kiinnostuneille ihmisille ja opinnäytetyön kannalta tämä oli oleellinen kohderyhmä. Kysely oli avoinna tasan viikon ja tuona aikana vastauksia tuli 317. Vastaukset olivat täysin anonyymejä.

Aineiston esittämiseen voidaan käyttää taulukkoa, keskilukuja tai graafista esitystä. Tärkeää on miettiä, kenelle esitys ja tulokset tehdään ja mikä on sen tarkoitus. Kun pyritään mahdollisimman yksityiskohtaiseen ja tarkkaan tietoon, on taulukko paras vaihtoehto. (Valli 2015, 73.) Online-kyselyn analysoinnissa hyödynnettiin Webropol-ohjelman raportointiohjelmaa, ja taulukot tuotettiin viemällä kyselyn tiedot Excel-ohjelmaan. Osa taulukoista tuotettiin itse Excel-ohjelmalla. Vastauksia käytiin läpi kirjoittamalla vastauksia auki, ja tuomalla esiin avoimiin vastauskohtiin kirjoitettuja usein esille nousseita asioita. Tämä koettiin opinnäytetyön kannalta tärkeäksi, sillä kyselyn tulokset olivat vahvana pohjana Kapeenniemen polkujen teemoittamisessa ja

avoimissa vastauskentissä nousi esiin asioita, joita otettiin huomioon kehittämistyössä.

Online-kyselyyn vastauksia saatiin viikon aikana 317, ja vastaajat olivat luonnosta, retkeilystä ja ulkoilusta kiinnostuneita. Valli (2015, 139) viittaa Eskolan (1981) määrittelmään tutkimuksen reliabiliteetista, jolla tarkoitetaan tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia eli puhutaan tutkimuksen luotettavuudesta. Kyselyn vastaajien suuri määrä lisää kyselyn luotettavuutta ja vahvistaa sitä, että vastaukset eivät olleet sattumanvaraisia.

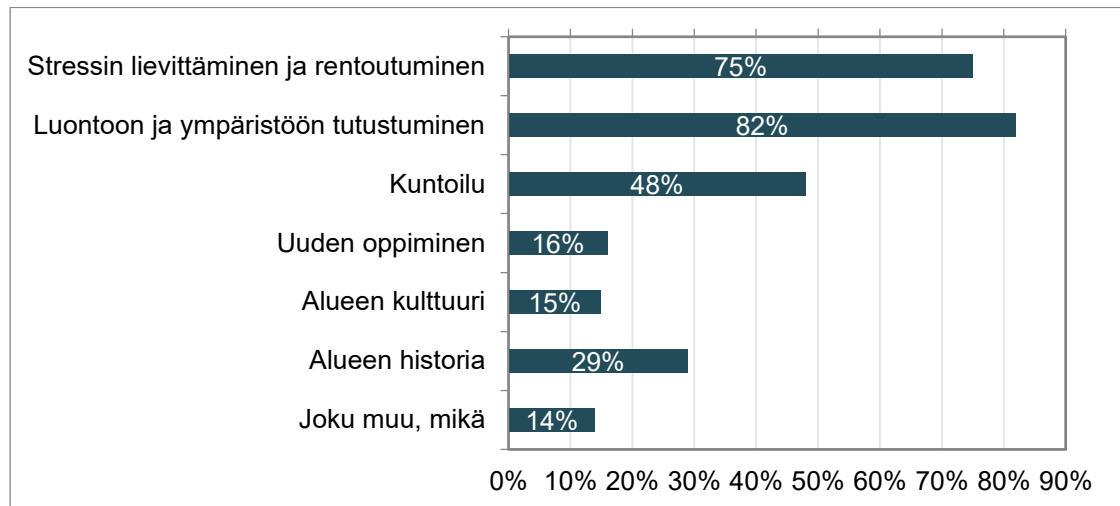
5.1 Online-kyselyn vastaukset

Kysely on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä. Survey tarkoittaa sellaisia kyselyn muotoja, jossa aineistoa kerätään standardoidusti, ja jossa kohdehenkilöt muodostavat näytteen tai otoksen tietystä perusjoukosta. Standardoituus tarkoittaa sitä, että jos halutaan saada selville jonkin tietty asia vastaajilta, sitä on kysyttävä kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla. Kyselytutkimuksen etuna on se, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Hyvin suunnitellun kyselylomakkeen etu on se, että voidaan aineisto käsitellä tallennettuun muotoon nopeasti ja analysoida se tietokoneen avulla. (Hirsjärvi ym. 2012, 193–195.)

Hyvän kyselylomakkeen teko vaatii osaamista kyselyn tekijältä. Kyselytutkimuksen heikot puolet liittyvät pinnallisuuteen ja siihen, että ei voida täysin olla varmoja, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet kyselyyn. Varmoja ei voida myöskään olla siitä, kuinka onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat olleet eli onko tullut väärinymmärryksiä ja ovatko vastaajat kuinka perehtyneitä aihealueeseen, josta kysymykset esitetään. (Hirsjärvi ym. 2012, 195.) Yllä olevat asiat liittyvät myös kyselyn luotettavuuteen.

Kyselyn (kyselylomake liite 1) alussa oli lyhyt tiivistelmä luontopolun määrittelystä. Tämän tarkoituksena oli johdatella vastaajat pohtimaan vastauksissa luontopolkuja, eikä sekoittamaan niitä esimerkiksi vaellusreitteihin tai kuntopolkuihin. Kysymyksiä

oli yhteensä kahdeksan, joista osa oli monivalintakysymyksiä ja osa asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Viimeisin, kahdeksas kysymys oli avoin kysymys, joka oli suunnattu Kapeenniemen virkistysalueella vierailleille henkilöille. Suorat lainaukset ovat avoimiin vastauskenttiin annettuja vastauksia ja kommentteja.

Kuvio 2. Luontopolulle lähtemisen motivaatiot

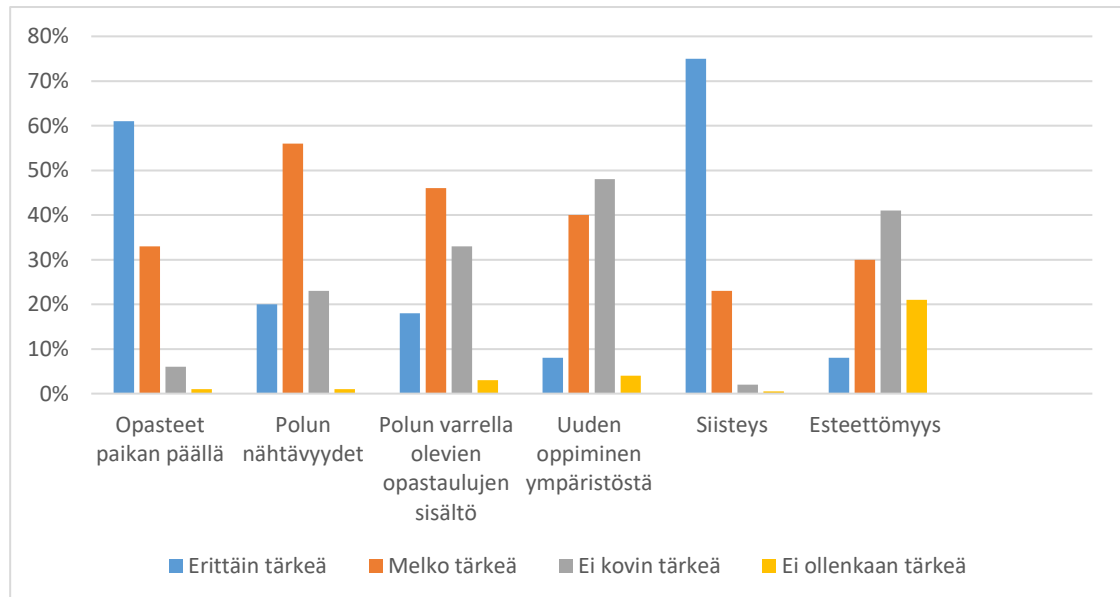
Ensimmäisessä kysymyksessä ”mikä saa sinut lähtemään luontopolulle, eikä esimerkiksi kuntopolulle tai vaellusreitille?” tarkasteltiin vastaajan motiivia ja syitä lähteä luontopolulle. Vastausvaihtoehtoja oli kuusi ja vastaajan oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto tai ”joku muu, mikä” -vaihtoehto.

Vastauksista käy ilmi, että selkeästi eniten vastauksia (82 %) saivat luontoon ja ympäristöön tutustuminen ja stressin lievittäminen ja rentoutuminen (75 %). Lähes puolelle vastaajista (48 %) motivaation lähteenä oli kuntoilu. Motivaationa alueen historia (29 %), uuden oppiminen (16 %) ja alueen kulttuuri (15 %) taas kiinnostivat vastaajia selkeästi vähemmän.

”Joku muu, mikä” vastausvaihtoehdossa nousi esiin muutamia toistuvia teemoja liittyen luontopolulle lähtemisen motivaatioon. Yleisesti luontopolut koettiin sopivan pituisina esimerkiksi päiväretkikohteiksi.

Luontopolut mielenkiintoisemmissa luontoympäristöissä kuin kuntoradat ja soveltuvat paremmin päiväretkiin kuin pitkät vaellusreitit.

Perhe ja lasten kanssa luontopolulle meneminen koettiin hyvänä motivaattorina, tämä toistui useassa vastauksessa. Luontopolkujen sijainti nousi esiin muutamassa vastauksessa ja motivoivaksi koettiin myös erilaiset harrastukset, kuten geokätköily, kalastus, marjastus ja valokuvaus. Luontopolulle lähdetään usein sen maiseman ja nähtävyyksien vuoksi, ja usea vastaaja nosti syyksi rakkauden luontoon.

Kuvio 3. Luontopolulla tärkeinä pidettyjä asioita

”Kuinka tärkeänä pidät seuraavia asioita luontopolulla? Valitse sopiva vaihtoehto kunkin kysymyksen kohdalla” kartoitti, kuinka tärkeänä vastaaja pitää erilaisia luontopolkuun liittyviä asioita. Vastaajalla oli mahdollisuus jokaisen vaihtoehdon kohdalla valita yksi seuraavista vastauksista: ”erittäin tärkeä”, ”melko tärkeä”, ”ei kovin tärkeä” tai ”ei ollenkaan tärkeä”. Vastaajien oli myös mahdollista valita ”jokin muu, mikä” vaihtoehto.

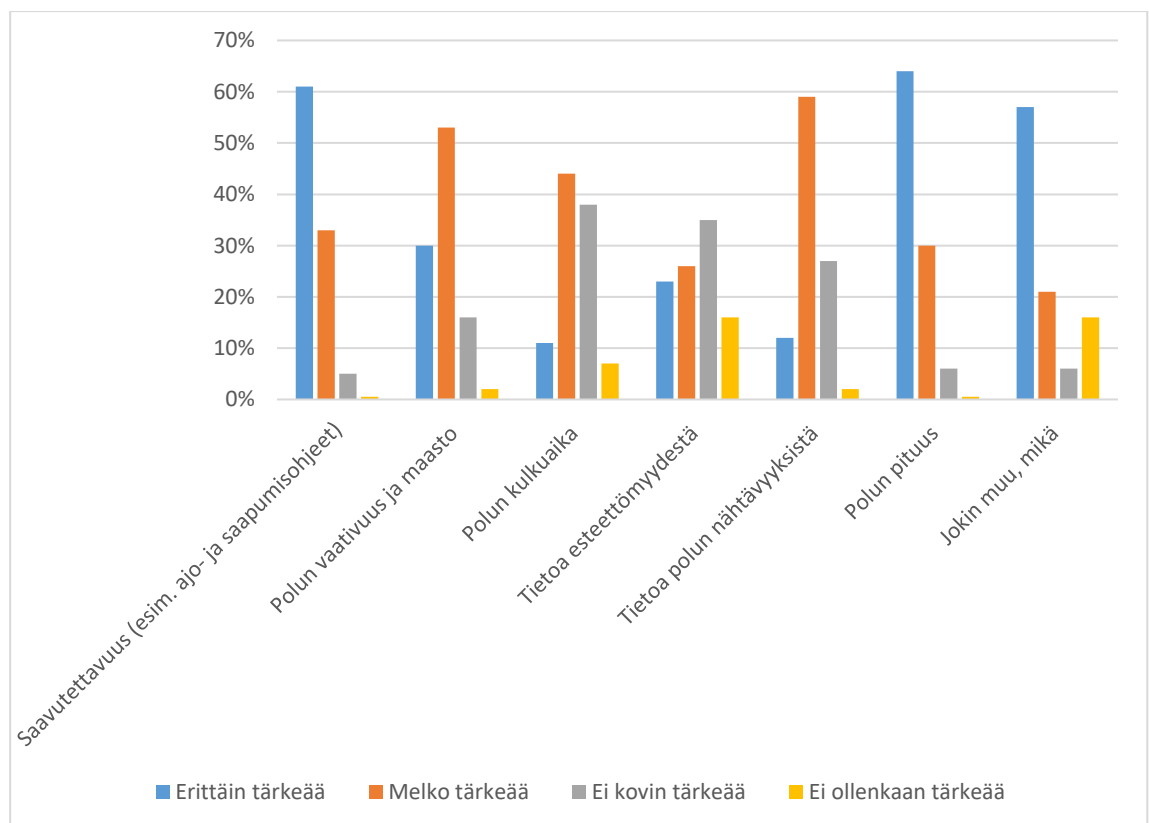
Erittäin tärkeiksi asioiksi luontopolulla vastaajat selkeästi kokivat opasteet paikan päällä (61 %) sekä siisteyden (75 %). Melko tärkeinä asioina vastaajat kokivat polun varrella olevat nähtävyydet (56 %) sekä polun varrella olevien opastaulujen sisällön (46 %). Melko tärkeäksi asiaksi koettiin myös uuden oppiminen ympäristöstä (40 %). Ei kovin tärkeänä taas koettiin kuitenkin myös kuitenkin uuden oppiminen ympäristöstä (48 %). Ei kovin tärkeänä (41 %) tai ei ollenkaan tärkeänä (21 %) koettiin luontopolkujen esteettömyys.

Vastauksissa tulevat esiin vastaajien erilaiset kiinnostuksen kohteet sekä tärkeänä pidämät asiat. ”Jokin muu, mikä” -vaihtoehtoon vastanneiden vastauksissa korostuivat erilaiset teemat. Selkeästi tärkeimpinä asioina luontopolulla pidettiin tietoa siitä, onko reitin varrella taukopaikkoja ja tulipaikkoja.

Riittävästi levähdyspaikkoja, jotta alueen mahdollisesti ainoa tulipaikka ei ruuhkaannu. Levähdys- ja evästelypaikaksi riittäisi ihan pelkkä penkki-kin.

Oma rauha. Luonnon rauhan kunnioittaminen myös muilta ihmisiltä sekä koirilta. Älä melua tai pauhaa, älä riko luonnon rauhaa. Nykyään moni rikkoo rauhan kovaäänisyydellään ja koirat annetaan juosta irti. Kun jo pelkkä koira karkottaa polun ympäriltä luonnon eläimet.

Hyvät reittiopasteet sekä monipuolinen ja vaihteleva maasto koettiin myös tärkeänä luontopolulla. Myös hiljaisuus ja ruuhkattomuus koettiin tärkeinä asioina samoin kuin luontopolun sijainti ja saavutettavuus omatoimisesti ja julkisilla kulkuneuvoilla. Usein esille nousseita asioita olivat myös vessojen sijainti polun varrella sekä yleinen siisteys ja luontopolun kunnossapidon tärkeys.

Kuvio 4. Millainen ennakkotieto on tärkeää ennen luontopolulle menemistä?

”Millaista ennakkotietoa pidät tärkeänä ENNEN luontopolulle menemistä?” kartoitti, millaisia asioita vastaajat pitivät tärkeänä nimenomaan ennen luontopolulle menemistä. Myös tässä kysymyksessä vastaajalla oli mahdollisuus jokaisen vaihtoehdon kohdalla valita parhaiten kuvaava vastaus seuraavista: ”erittäin tärkeää”, ”melko tärkeää”, ”ei kovinkaan tärkeää” tai ”ei ollenkaan tärkeää”. Valittavana oli myös ”jokin muu, mikä” vaihtoehto.

Erittäin tärkeinä asioina erottuivat selkeästi polun pituus (64 %) sekä saavutettavuus (esim. ajo- ja saapumishjeet), jonka valitsi 61 % vastaajista. Melko tärkeinä pidettiin tietoa polun nähtävyyksistä (59 %) ja polun vaativuudesta ja maastosta (53 %). Vastaajien mielestä ennen luontopolulle menemistä ei ole kovinkaan tärkeää tietää polun kulkuaikaa (38 %) tai saada tietoa esteettömyydestä (35 %). Ei ollenkaan tärkeänä tietona pidettiin tietoa esteettömyydestä (17 %).

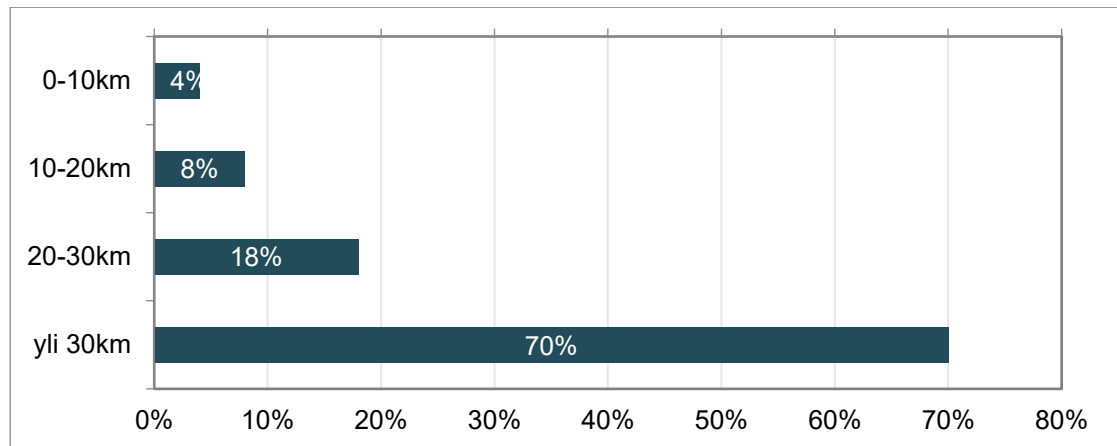
”Jokin muu, mikä” vastausvaihtoehdon kohdalla selkeästi eniten nousi esiin se, että vastaajat pitivät tärkeänä ennakkotietona sitä, onko luontopolun varrella taukopaikkoja/nuotiopaikkoja. Erittäin tärkeänä koettiin myös tieto siitä, onko polttopuita valmiina näillä nuotiopaikoilla.

Rakenteiden esim. pitkospuut kunto, tieto onko nuotiopaikalla puita vai pitääkö tuoda omat.

Palvelut; grillipaikka, wc, polttopuut, uimapaikka. Tieto mitä löytyy.

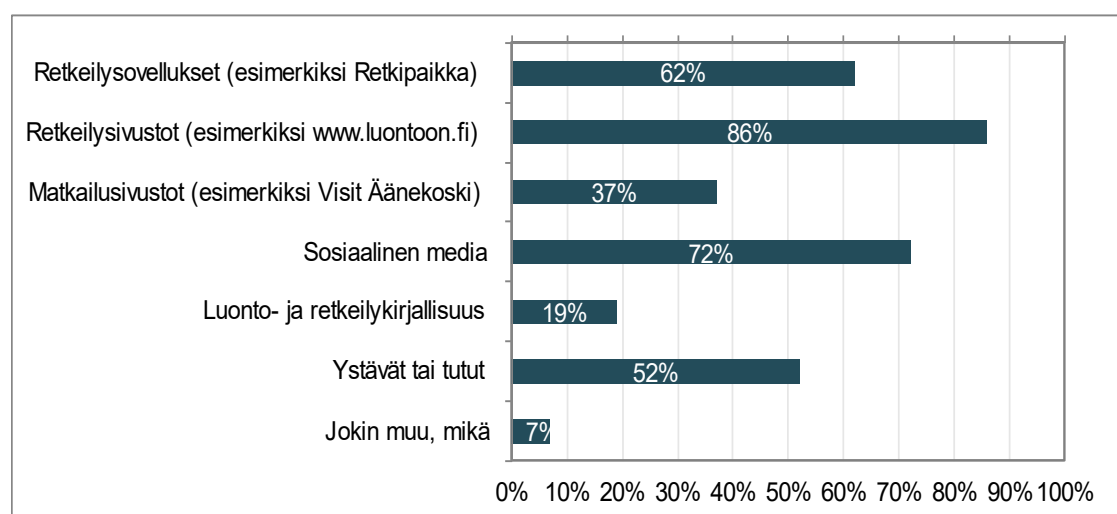
Tärkeinä asioina esiin nousi myös ennakkotieto siitä, onko reitin varrella wc:itä. Reitien merkinnät nousivat myös joissain vastauksissa esiin, sillä haluttiin tietää, ovatko reitit merkattuja. Myös alueen kartta haluttiin saada ennakkoon saataville, sekä myös

maaston kuvaus. Ennakkotietona reitin tarkka sijainti haluttiin tietää, sekä tieto siitä, sopiiko polku myös lapsille.

Kuvio 5. Luontopolut ja etäisyydet

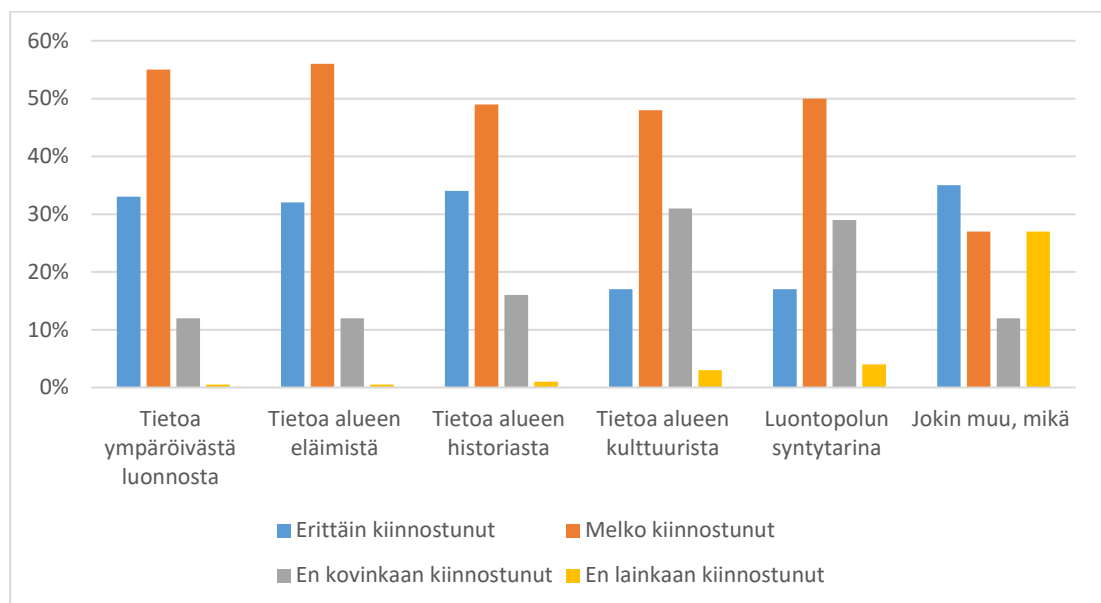
”Kuinka kauas olet valmis matkustamaan, jotta pääset kiertämään luontopolun” kysymyksessä vastaajien oli mahdollista valita yksi parhaiten kuvaava vastausvaihtoehto. Vastaajista selkeästi enemmistö eli 222 (70 %) olisi valmis matkustamaan yli 30 kilometriä päästäkseen kiertämään luontopolun. Selkeästi vähemmän, eli 56 (18 %) vastaajista olisi valmiita matkustamaan 20–30 kilometriä. Loput vastaajista olisivat valmiita matkustamaan alle 20 km luontopolkua varten. 26 vastaajaa (8 %) vastaajista olisi valmis matkustamaan 10–20 kilometriä.

Kuvio 6. Ennakkotiedon etsiminen

Kysymyksessä ”mistä yleensä etsit tietoa ennen luontopolulle menemistä?” tarkasteltiin, mistä vastaaja yleensä hankkii ennakkotietoa luontopolulle menemistä varten. Vastausvaihtoehdoista oli mahdollisuus valita yksi tai useampi parhaiten kuvaava vaihtoehto tai ”jonkin muu, mikä”.

Eniten vastaajat etsivät tietoa ennen luontopolulle menemistä retkeily sivustoilta (86 %) sekä sosiaalisesta mediasta (72 %). Myös erilaiset retkeilysovellukset (62 %) sekä ystävät ja tutut (52 %) tiedonhankinnan lähteinä koettiin tärkeiksi. Sen sijaan matkailusivustot (37 %) sekä luonto- ja retkeilykirjallisuus (19 %) nähtiin vähiten tärkeimpinä lähteinä. ”Jokin muu, mikä” vastauksissa nousi esiin erilaisia vaihtoehtoja. Selkeästi eniten erottui vaihtoehtona Internet ja Google. Myös retkikarttasovellukset ja maastokartta nähtiin hyvinä tiedonhakupaikkoina.

Kuvio 7. Luontopolun varrella olevien kylttien sisältö

”Mitä asioita olet kiinnostunut lukemaan luontopolun varrella olevista kylteistä?” kysymyksessä tarkasteltiin, millaisia asioita vastaajat ovat kiinnostuneet lukemaan luontopolkujen varrella olevista kylteistä. Vastaajalla oli mahdollisuus jokaisen vaihtoehdon kohdalla valita ”erittäin kiinnostunut”, ”melko kiinnostunut”, ”en kovinkaan kiinnostunut” tai ”en lainkaan kiinnostunut”. Valittavana oli myös ”jokin muu, mikä” vaihtoehto.

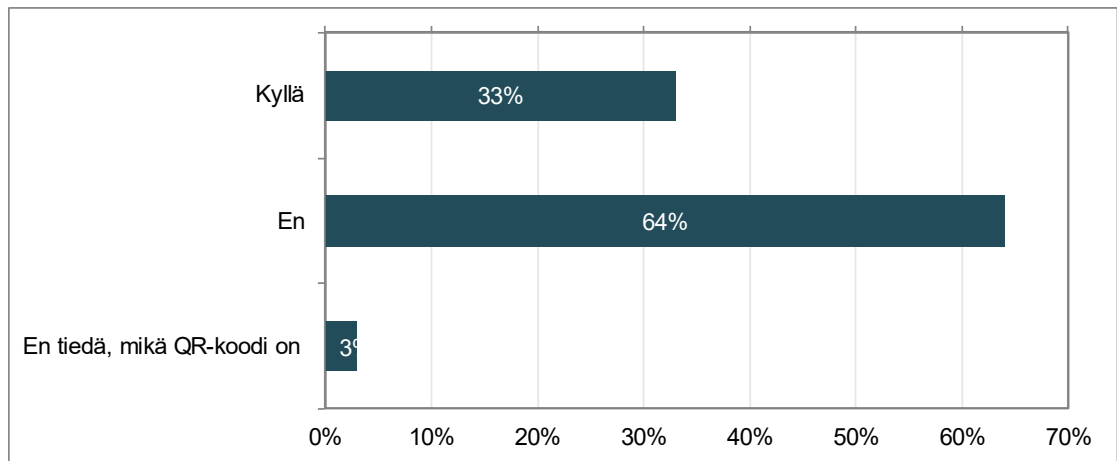
Vastauksissa tuli esiin, että ”melko kiinnostunut” vaihtoehto korostui eniten. Vastajat olivat melko kiinnostuneita lukemaan tietoa alueen elämistä (56 %) ja ympäröivästä luonnosta (55 %). Erittäin kiinnostuneita vastaajat olivat lukemaan tietoa alueen historiasta (34 %) sekä tietoa ympäröivästä luonnosta (33 %) sekä alueen elämistä (32 %). Vastauksista erottui, että vastaajat eivät ole kovinkaan kiinnostuneita lukemaan tietoa alueen kulttuurista (31 %). ”En lainkaan kiinnostunut” vastausvaihtoehdossa toisaalta nousi esiin, että 4 % vastaajista ei ole lainkaan kiinnostunut lukemaan luontopolun syntytarinaa.

”Jokin muu, mikä” vastauksissa nousi esiin erilaisia asioita liittyen luontopolkujen varrella olevien kylttien sisältöön. Useissa vastauksissa tuli esiin se, että tauluista olisi kiinnostava lukea paikallisuuteen liittyviä asioita, kuten erilaisia tarinoita. Muutamassa vastauksessa tuli esiin, että olisi kiinnostavaa, jos taulujen kautta voitaisiin tuoda lapsille jotain kiinnostavaa luettavaa tai tekemistä, kuten esimerkiksi tehtäviä tai rasteja.

Yksityiskohtaisempaa tietoa asioista eikä pelkästään että ”tikka tekee kolon puuhun” vaan että mihin puuhun jne.

Joku hauska teema kuten pohjoisen reiteillä monesti on, vanhoja taruja, legendoja, kaikki Riisitunturin haamut yms. On lapsista älyttömän kiinnostavia!

Joissain vastauksissa tuli esiin se, että vastaajat olisivat kiinnostuneita lukemaan tauluista erilaisia ajatustehtäviä tai jumppaohjeita. Myös kasvien tunnistamiseen ja kasvillisuuteen liittyvä tieto tuli esiin muutamassa vastauksessa. Tieto polun ylläpitäjästä koettiin myös kiinnostavana asiana.

Kuvio 8. Luontopolut ja QR-koodit

”Oletko kiinnostunut lukemaan lisätietoa alueesta tai polun varrella olevista nähtävyyksistä käyttämällä QR-koodia?” kartoitettiin vastaajien kiinnostusta QR-koodien käyttöön luontopolulla. Valtaosa eli 64 % vastaajista ei ole kiinnostunut käyttämään QR-koodia luontopolulla. 33 % taas vastasi olevansa kiinnostunut käyttämään QR-koodia luontopolulla. Hyvin pieni osa (3 %) vastaajista ei tiennyt, mikä QR-koodi on.

En ole käynyt Kapeenniemessä, mutta haluan korostaa QR-koodin merkitystä. Sitä kautta saadaan verkkoon helposti ylläpidettävää ja päivitettävää tietoa kustakin paikasta. Toimisi hienosti myös kaupungin muissa puistoissa ja kulttuurihistoriaa omaavissa paikoissa. Esim. maisema, jossa näkyy teollisuutta, olisi hyvä paikka koodille, jolla pääsisi käsiksi tuota näkymää koskevaan kulttuuri- ja teollisuushistoriaan.

Suora lainaus on viimeiseen, Kapeenniemessä vierailleille suunnattuun kysymyksen kirjoitettu vastaus. Luontopolkujen varrella olevissa tauluissa on yleensä rajattu määrä tietoa ja luontopolkujen varrella olevissa kylteissä hyödynnetään QR-koodia lisätietoja varten. Kyselyyn vastaajista yli puolet eivät olleet kiinnostuneita käyttämään QR-koodia saadakseen lisätietoa alueesta. Kysymyksessä laajempaa tietoa olisi saatu, jos ”en ole kiinnostunut” -vaihtoehdon perään olisi lisätty ”kerro miksi” -vaihtoehto. Tämä olisi antanut lisätietoa siitä, miksi käyttäjät eivät ole kiinnostuneita QR-koodin käyttöön.

Kyselyn viimeinen kysymys oli suunnattu Kapeenniemen virkistysalueella vierailleille vastaajille: ”Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Visit Äänekosken kanssa. Kapeenniemen virkistysalue on Äänekosken kaupungin omistama alue, jossa on mahdollisuus

päiväretkiin sekä kalastukseen. Jos olet käynyt Kapeenniemen alueella, vastaathan myös tähän kysymykseen. Millainen mielikuva sinulla on jäänyt Kapeenniemen virkistysalueesta?” Tarkoitus oli nähdä, nouseeko vastauksissa mitään erityistä, jota voitaisiin mahdollisesti hyödyntää luontopolkujen teemoittamisessa sekä kehitystyössä. Tähän kysymykseen tuli vastauksia 93.

Vastauksissa nousi esiin joitain toistuvia teemoja. Keskeisenä havaintona nousi esiin, että virkistysalueella vierailleet olivat tyytyväisiä paikkaan, ja pitivät sitä kiinnostavana luontokohteena ja sopivana lyhyelle päiväretkelle.

Yksi Äänekosken helmistä: luonto, historia, kulttuuri. Ihana, että on avoinna kaikille retkeilijöille, on helposti saavutettavissa ja silti tuntuu, että on retkeilyt "kaukana". Hyvät uudet kulkuväylät, siisti ja rauhaisa.

Muut usein esille nousseet asiat liittyivät jonkin verran alueella toimivan yrityksen toimintaan. Useita vastauksia tuli myös alueen reittien opastukseen ja merkintöihin, sekä niiden puutteeseen, esimerkiksi alueen karttoja toivottiin useampaan eri paikkaan alueelle. Usea vastaaja koki harmitusta siitä, että Kapeenniemessä toimivan matkailuyrityksen alueelle ei ollut vapaata pääsyä, ja useat vastaajat myös kokivat epäselväksi sen, missä menee yrityksen alueen rajat ja missä saa kulkea vapaasti ilman rajoitetta.

Opastauluja kaipaisin jo autosta käsin hoksattavaksi. Reitit ja esim. laavujen/tulentekopaikkojen sijainnit jäivät epäselviksi.

Hieno paikka. Jäi vähän epäselväksi, mihin alueella saa mennä ja mikä kuuluu alueella toimivalle yritykselle, joten osa jäi varmasti näkemättä.

Hieno paikka, nyt vain harmittaa ettei sinne Myllyniemeen pääse, koska yritys on rajannut alueen. Toki ymmärrän heidänkin näkökulmansa asiaan, mutta voisi olla kohtuullista että vaikka sunnuntaisin alue olisi avoinna kaikille.

Moni vastaajista ei tiennyt Kapeenniemen virkistysalueesta tai ei ollut kuullut siitä ollenkaan. Tämä voisi osittain selittyä sillä, että kyselyä jaettiin Facebookissa ryhmissä,

joissa on jäseniä eri puolilta Suomea, ja tätä kautta moni ei ollut varmastikaan tutustunut esimerkiksi Keski-Suomen erilaisiin luontokohteisiin. Toisaalta taas muutama vastaaja oli Keski-Suomesta, eikä ollut kuullut alueesta ollenkaan.

Esteetön reitti nousi muutamissa vastauksissa esiin. Pääosin koettiin, että on hyvä, että virkistysalueella on huomioitu esteettömyys. Harmitusta aiheutti kuitenkin esimerkiksi esteettömän polun lyhyt pituus sekä se, että sen varrella ei ole kalastusmahdollisuuksia.

Hyvä esteetön reitti, missä teitä pitkin pääsi sähköpyörätuolillakin. Yhdet portaat kun sais pois niin pääsis ympäri kanavan varteen asti pyörätuolilla

Esteetön polku on liian lyhyt eikä Kapeenkoskelle ole tehty esteettömiä heittokalastuspaikkoja

Kaiken kaikkiaan esille nousseet asiat liittyvät vahvasti pääosin yllä oleviin teemoihin. Esiin nousseita asioita voitaisiin hyvin huomioida ja hyödyntää Kapeenniemen virkistysalueen kehittämistyössä, sekä luontopolkujen teemoittamisessa, esimerkiksi parantamalla reittien merkintää sekä selkeyttämällä yrityksen alueen rajoja. Jo tällaisella muutoksella voitaisiin parantaa käyttäjäkokemusta kyselyssä esiin nousseiden asioiden pohjalta. Yhteenvetona voidaan todeta, että online-kyselyn vastauksissa esille nousseita asioita hyödynnetään polkujen teemoituksen suunnittelussa.

5.2 Benchmarking

Benchmarking on oppimisprosessi, jonka tavoitteena on oman organisaation suori-tuskyvyn kehittäminen. Prosessi on järjestelmällinen ja jatkuva parhaiden toimintata-pojen ja menetelmien ymmärtämiseksi, tunnistamiseksi ja soveltamiseksi. (Tuominen 2016, 118.) Keskeistä benchmarking-prosessissa on toiselta oppiminen ja opitun tie-don soveltaminen omaan käyttöön. Benchmarking-prosessi on jatkuva prosessi, joka mahdollistaa palvelun tai yrityksen toiminnan kehittämisen.

Tuominen (2016, 8–9) kuvaa benchmarking-prosessin seitsemän askelta. Ensimmäisessä askeleessa määritellään benchmarking-kohde, toisessa tunnistetaan yritys, joka on riittävästi parempi menestystekijässä. Seuraavissa askeleissa opitaan ja mitataan oman organisaation prosessi sekä opitaan, miten benchmarking-yritys hoitaa samat prosessit ja tehdään vertailua. Viidennessä askeleessa asetetaan kehitystavoitteet opitun perusteella ja seuraavassa ne otetaan käyttöön ja sovelletaan. Viimeisessä askeleessa opitut käytännöt otetaan käyttöön ja aloitetaan benchmarking-prosessi alusta. Näin varmistetaan jatkuva kehitys.

Tämän opinnäytetyön benchmarking -prosessissa tarkasteltiin kulttuuripainotteisten luontopolkujen pituutta, kulttuurin tai historian esilletuontia sekä digitalisaation hyödyntämistä. Lisäksi tarkasteltiin erilaisia erityispiirteitä. Opinnäytetyöprosessin aikana ei ollut mahdollisuutta vierailla paikan päällä, joten vertailu tehtiin internetistä löytyvän tiedon perusteella. Tarkastelun kohteena oli kolme luonto- ja kulttuuripolkua, joissa luonnon ja ympäristön lisäksi esille tuodaan jollain tapaa alueen kulttuuria tai historiaa.

Lappeenranta, Linnoituksen luonto- ja kulttuuripolku

Lappeenrannan Linnoituksen luonto- ja kulttuuripolku avautui toukokuussa 2020. Reitti kiertää historiallisen Linnoituksen ympäri ja on noin 1,8 kilometriä pitkä. Reitin varrella on 11 opastaulua, joissa kerrotaan alueen kasvillisuudesta sekä kulttuuri- ja rakennushistoriasta. Polulla on osittain huomioitu esteettömyys, sillä polku kulkee paikoitellen vaikeakulkuisessa maastossa, mutta taulut on pyritty sijoittamaan niin, että kulku niille on esteetön. Opastaulut ovat laadittu monen ammattilaisen yhteistyössä, ja niissä on hyödynnetty QR-koodia. (Linnoituksen kulttuuri- ja luontopolku n.d.)

Linnoituksen alue on kulttuurihistoriallisesti merkittävä paikka, sillä se on yksi parhaiten alkuperäisessä kunnossa säilyneistä suomalaisista linnoitusalueista. Kulttuuria ja historiaa tuodaan opastaulujen ja ympäristön lisäksi esiin opastauluissa olevan QR-koodin sekä nettisivulinkin kautta. Niiden kautta on mahdollista lukea lisätietoa Linnoituksesta sekä saatavilla ovat venäjän ja englanninkieliset versiot opastaulujen

teksteistä. Linnoituksesta on olemassa myös mobiilireitti. (Linnoituksen kulttuuri- ja luontopolku n.d.)

Kuopio, von Wrightin kulttuuripolku

Kuopion Haminalahdessa sijaitseva von Wrightin kulttuuripolku on yhteensä 4,3 kilometrin pituinen polku, joka muodostuu 3,1 kilometrin pituisesta rengasreitistä sekä edestakaisin Mustalahteen kulkevasta 1,2 kilometrin mittaisesta reitistä. Polku kulkee kyläteitä ja metsäpolkuja pitkin, ja se esittelee von Wrightin veljesten taideteoksia sekä vahvasti heidän tuotantoonsa vaikuttaneita synnyinseutunsa maisemia. Osa teoksista esitellään paikoissa, joista ne ovat maalattu. Polun varrella on yhteensä 9 opastaulua, joissa tuodaan esiin myös muita Haminalahden kulttuurihistoriaan liittyviä asioita ja näkökulmia. (Kulttuuripolku von Wright -veljesten maisemiin n.d.)

Von Wrightin kulttuuripolun on rakentanut EU-rahoituksen tuella Kuopion kaupunki, ja sen ovat suunnitelleet Haminalahden kyläläiset. Kulttuuripolun opastaulujen lisäksi alueen kulttuuriin ja historiaan voi tutustua Von Wrightin verkkosivuilla, sillä siellä on ladattavissa pdf-muodossa kulttuuripolun opaskartta, polkukartta sekä opastaulujen sisältö luettavaksi. Verkkosivuilla on myös tietoa alueesta ja historiasta. (Von Wright kulttuuripolku n.d.)

Lieto, Vanhalinnan kulttuuripolut

Liedossa sijaitsevan Vanhalinnan luonto- ja kulttuuripolut tutustuttavat alueen historiaan sekä ympäristöön. Alueen kolmella eri polulla voi kulkea itsenäisesti opastaulujen avulla, ääniopastuksella ja kulttuuripoluille on myös mahdollista saada opastus. Polut ovat nimeltään Arkeologiapolku, Historiapolku ja Ystävänpolku. Polkujen maastotöihin sekä opastuksen toteuttamiseen on saatu tukea Euroopan maaseudun kehittämisrahastosta sekä Vanhalinnan museon ystävät ry:ltä. (Retket n.d.)

Arkeologiapolku on 800 metriä pitkä reitti, jonka varrella olevat opaskyltit kertovat Vanhalinnan alueen muinaisjäännöksistä, arkeologian työtavoista sekä muinaisjäännösten hoidosta sekä esittelee hienoja maisemia. Historiapolku on 1,4 kilometriä pitkä reitti, joka laajentaa Arkeologiapolun kierrosta. Polku keskittyy esittelemään Vanhalinnan tilan historiaa ja sen vaiheita. (Retket n.d.)

Kolmas polku, Ystäväpolku, on 1,5 kilometriä pitkä, ja se on osa Vanhalinnan kulttuurikulttuuripolkuja, joita pitkin voi kulkea aina Turkuun asti. Ystäväpolkuun on tehty neljä erilaista opastekokonaisuutta: vanhat tarinat, historia, kasvillisuus ja lapsille suunnattu viikinkisatu. Näille kokonaisuuksille on ladattavissa ääniopastus Vanhalinnan verkkosivuilta tai Vanhalinnan yleisöpäätteiltä ja paikan päällä on saatavilla myös paperisia opasvihkoja tai ne voi ladata Vanhalinnan verkkosivuilta pdf-muodossa. (Retket n.d.)

Tarkastelun kohteena olleet luonto- ja kulttuuripolut ovat keskimäärin 2–4 kilometriä pitkiä. Yhteinen piirre poluilla oli niiden suhteellisen lyhyt pituus. Osa poluista oli jaettu eri mittaisiin reitteihin, mikä mahdollisti erilaisten teemojen käyttämisen ja hyödyntämisen eri mittaisilla reiteillä. Tätä voidaan hyödyntää myös Kapeenniemen virkistysalueen luontopoluilla. Kulttuuri ja historia tulivat esiin tarkastelun kohteena olleiden luontopolkujen varrella olevien nähtävyyksien sekä opastaulujen kautta. Yhdelle luontopolulle oli myös mahdollista saada opastus paikan päälle. Esteettömyyttä ei oltu tarkastelun kohteena olevilla luontopoluilla juurikaan huomioitu.

Kaikissa kolmessa tarkastellussa luonto- ja kulttuuripolussa yhteistä oli myös se, että tietoa poluista ja alueesta on saatavilla joko verkkosivuilta tai muista digitaalisista lähteistä. Yhdellä polulla oli hyödynnetty QR-koodia ja jokaisesta luontopolusta sekä alueesta löytyi lisätietoa niiden verkkosivuilta. Kahdella luontopolulla oli myös opastaulujen sisältö saatavilla tai ladattavissa pdf-muodossa verkkosivuilla. Erityispiirteenä yhdellä luontopolulla oli se, että sille oli tehty neljä eri opastekokonaisuutta, joissa oli huomioitu eri kohderyhmät ja opastus oli saatavilla ääniopastuksen muodossa. Opastekokonaisuudet toivat esiin tietoa alueen kulttuuria ja historiaa ja äänitiedostot ovat helposti saatavilla.

Opinnäytetyötä varten tehty benchmarking-prosessi oli suppeahko, koska tietoa oli rajoitetusti saatavilla, mutta tarkastelun kohteena olleiden luonto- ja kulttuuripolkujen antia voidaan hyödyntää myös Kapeenniemen virkistysalueen luontopolkujen kehittämisessä. Tarkastelun kohteeksi valikoitui kolme hieman toisistaan erilaista luonto- ja kulttuuripolkua, jossa kaikissa kuitenkin kulttuuri ja historia tuotiin luonnon lisäksi vahvasti esille. Huomattavaa oli myös se, että tietoa oli verkossa saatavilla

runsaasti ja se vaikutti mielenkiinnon heräämiseen polkuja kohtaan. Benchmarking-prosessin kautta löytyneitä oppeja hyödynnetään myöhemmin tuotosten esittelyssä.

5.3 Teemahaastattelu

Tutkimushaastattelut voidaan jaotella sen mukaan, miten muodollinen ja miten strukturoitu haastattelutilanne on. Teemahaastattelussa on tavallista, että haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa ja järjestys puuttuu. Teemahaastattelu on avoimen- ja lomakehaastattelun välimuoto. (Hirsjärvi ym. 2012, 208.) Opinnäytetyön haastattelun teema rakentui Kapeenniemen liittyvien tarinoiden ympärille, liittyen sekä historiaan, mystiikkaan että luontoon ja matkailuun. Kysymyksiä oli yhteensä viisi. Haastattelu toteutettiin vallitsevan koronatilanteen vuoksi puhelinhaastatteluna niin, että kysymykset lähetettiin haastateltavalle etukäteen sähköpostitse ja haastattelu nauhoitettiin litterointia varten.

Opinnäytetyötä varten haastateltu Aimo Herneaho on ollut mukana käynnistämässä matkailutoimintaa Kapeenniemen alueella jo vuonna 1995, jolloin toiminta oli pieni-muotista kalastuksen järjestystä ja lupamyyntiä sekä laavujen rakentamista. Tämä oli ensimmäinen alueella toimiva yritys, ja myöhemmin Kapeenkoski Oy perustettiin vuonna 2003. Yrityksellä on edelleen rakennukset Kievarin ympäristössä. Herneaho on myös hoitanut alueella paljon kalastusvalvontaa, ollut mukana raivaamassa reittejä ja aikanaan ollut rakentamassa alueelle laavuja.

Kapeenniemen alueeseen liittyy mielenkiintoista historiaa, jota ei kaikkea ole tallennettu, vaan hyvin suuri osa tiedosta suusanallista. Herneahon (2021) mukaan Koiviston kylän hyvät vuodet eivät ole niinkään Kapeenniemen alueeseen heijastuneet vaan esimerkiksi kaikki Venäjän vallan alla tapahtuneet väkivaltaisuuudet ovat tapahtuneet kauempana Kapeeniemestä. Teemahaastattelun tarkoitus tässä opinnäytetyössä oli antaa erilaista näkökulmaa luontopolkujen teemoittamiseen alueen hyvin tuntevalta henkilöltä. Haastattelusta saatuja tietoja hyödynnettiin näkökulmien hankkimiseen ja ideoiden keräämiseen tuotoksia varten.

6 Tuotokset

Opinnäytetyön edetessä työn kuva tarkentui siten, että alkuperäisen yhden polun teemoittamisen sijaan teemoitus suunnataan alueelle tarpeen mukaan useammalle polulle. Toimeksiantajan kanssa käytyjen keskustelujen, teemahaastattelun, online-kyselyn, teorian sekä Kapeenniemessä paikan päällä käynnin jälkeen todettiin yhdessä toimeksiantajan kanssa, että alkuperäisen yhden polun sijaan teemoittaminen sijoittuu kolmelle eri polulle. Teemat poluilla ovat luonto ja kestävyys (Luontopolku), mystiikka ja historia (Historiapolku) sekä alueella olevan Reino Helismaan mukaan nimetyn Repenpolun ympärille rakennettu teema. Tällä polulla tunnelmaa luodaan Helismaan tuotannon, kulttuurin ja luonnon kautta.

Polkujen sijoittelu on mahdollista tehdä usealle eri paikalle, mutta taustatyön tuotoksena on valittu paikat, jonne polut olisi mahdollista sijoittaa. Reittien sijainti valikoitui reitin varrella olevien nähtävyyksien mukaan. Luontopolun paikka valikoitui siten, että ehdotettu reittipaikka esittelee monipuolisesti alueen luontoa ja kulkee pitkin Luijanharjua tarjoten kauniit luontomaisemat. Polku on merkattu karttaan vihreällä. Historiapolun paikka valikoitui sen perusteella, että polun varrella on historiaan liittyviä nähtävyyksiä, kuten Ristinkivi ja Honkaristi ja alueella tunnelma on metsäinen ja mystinen. Polku on merkattu karttaan sinisellä. Värejä on käytetty havainnollistamaan polkuja kartalla, lopulliset värit voivat olla erilaiset kuin tässä työssä on esitetty.

4 kilometriä merkattuja reittejä, joten yhden polun pituudeksi tulisi tätä kautta noin 1–2 kilometriä, Repenpolun ollessa lyhyempi. Käyttämällä värejä selkeästi poluilla ohjataan ihmiset kulkemaan oikeita reittejä. Alueella ei ole suurta vaaraa eksyä, mutta tällä turvataan se, että ihmiset kulkevat oikeilla poluilla eivätkä poikkea reiteiltä, ja tätä kautta korostetaan alueen kestäväää käyttöä. Lisäksi tällä voidaan korostaa sitä, missä retkeilijät saavat liikkua ja missä menee matkailuyrityksen yksityisen alueen raja, sillä tällä hetkellä se ei alueella ole erityisen selkeästi merkattu.

6.1 Luontopolku

Ensimmäisen polun teema kietoutuu luonto ja kestävyys -teemojen ympärille. Tällä polulla tuodaan esiin Kapeenniemen luontoa, eläimistöä, kasvillisuutta sekä vesistöä ja teemoituksessa ja opastaulujen sisällössä korostetaan myös alueen kestäväään käyttöön liittyviä asioita. Online-kyselyssä 82 % vastaajista kertoi luontopolulle lähdön syyksi luontoon ja ympäristöön tutustumisen, ja kohderyhmänä tällä polulla ovatkin luonnosta ja ympäristöstä kiinnostuneet ihmiset. Tämä polku ei ole esteetön. Kohderyhmään voivat kuulua kaikenikäiset ja -tasoiset luonnossa liikkujat, myös lapsiperheet. Online-kyselyssä tuli esiin lapsiperheiden innokkuus lähteä luontopolulle. Lapset voidaan huomioida luontopolun taulujen kuvituksessa tai lisäämällä tauluihin tehtävärasteja esimerkiksi tietovisailun tai arvoitusten avulla.

Herneahon (2021) mukaan erityistä Kapeenniemen alueen luonnossa on sen monimuotoisuus ja maaston moninaisuus. Maisemaa dominoi harju ja tietyistä paikasta katsottaessa maa laskee normaalia alemmas ja nousee ylös muodostaen pienet kurrut, joissa kasvaa erilaista puustoa, kuten lepikkoa. Maastonmuoto, harju ja rannat houkuttelevat erilaisia lintuja ja muuttolintuja. Herneaho kertoo alueen muotojen olevan kumpumaisia, ja että pienelle alueelle mahtuu kuoppia ja suppakin. Puustoon kuuluu myös muun muassa villilehmus. Nämä ovat myös asioita, joita voidaan tuoda esiin myös polun tauluissa.

Kapeenniemen virkistysalue on luonnonsuojelun näkökulmasta arvokasta aluetta. Siksi on tärkeää pysyä merkityillä reiteillä, sillä epäviralliset reitit ja polulta poikkeaminen kuluttaa herkkää maastoa. (Kapeenniemen virkistysalue n.d) Moninainen

luonto ja vesistöt ympärillä luovat alueesta mielenkiintoisen luontokohteen ja se on erinomainen virkistyskohde. Alue tarjoaa myös mahdollisuuden erilaisiin aktiviteetteihin kalastuksen sekä alueella toimivan yrityksen tarjoamin ohjelmalveluiden muodossa. Alueen pienen koon vuoksi kestävyys ja alueen kestävä käyttö korostuvat.

Herneahon (2021) mukaan suurin osa alueella vierailevista ihmisistä viettää muutamman tunnin tai jotkut päivänkin, tai käyvät esimerkiksi marjastamassa alueella. Hänen mielestään paikan pieni koko korostaa sitä, että olisi erityisen tärkeää ohjata alueella käyvät ihmiset ja ryhmät kulkemaan polkuja ja reittejä pitkin, sillä varsinkin kuivana aikana syntyy helposti uusia polkuja reitiltä poiketessa. Tämä vaikuttaa luonnon kestävyteen. Olisi tärkeää, että käyttäjät ohjattaisiin huolehtimaan paikan siisteydestä viemällä jätteet pois ja olemaan roskaamatta. Oikeille poluille ohjaaminen ja motivoiminen siihen ovat Herneahon mukaan avainasiat Kapeenniemen matkailuun liittyen.

Riippuen polun lopullisesta pituudesta, opastauluja voisi olla reitin varrella 7–10.

Opastaulut voisivat pitää sisällään seuraavia asioita (tämä ei ole virallinen järjestys, vaan järjestys on muokattavissa polun mukaan):

1. Kasvillisuus
2. Eläimistö
3. Kosket
4. Koskien muokkaus
5. Vesistö ja venereitit
6. Puu-uitto
7. Luijanharju
8. Myllärin pellot
9. Maastonmuodot
10. Peuranpyyntikuopat.

Rantaa pitkin kulkee myös kalastajien polku, joka on tarkoitettu ainoastaan alueella oleville kalastajille. Tälle polulle olisi myös tärkeää lisätä opastauluja ja ohjeita, jotka kertoisivat alueen kestävästä käytöstä. Polku kulkee vesirajan vieressä, ja polun varrella on havaittavissa maaston kulumista. Lisäksi olisi hyvä tehdä polulle selkeät kyltit, että tämä polku on tarkoitettu vain kalastajille, eikä sinne ole lupa muiden ihmis-

ten mennä. Tämä tukisi myös online-kyselyssä esiin tullutta harmitusta siitä, että alueen reittien merkinnät eivät ole selkeät ja ei ole varmuutta siitä, missä on lupa vapaasti kulkea.

Kapeenniemen virkistysalueen luonnosta löytyy jonkin verran tietoa, ja sitä olisi mahdollista saada lisää esimerkiksi haastattelemalla alueen tuntevia henkilöitä. Luontopolun varrella oleviin opastauluihin saadaan sopimaan vain rajattu määrä tietoa, joten olisi hyvä, jos Kapeenniemen virkistysalueella olisi verkkosivut, joista voisi lukea lisätietoa alueesta halutessaan, tai jo olemassa oleva sivu olisi informatiivisempi. Myös QR-koodia hyödyntämällä voidaan tarjota mahdollisuus lukea lisätietoa aiheesta, tämä tuli esiin myös benchmarking-prosessissa. Lisäksi olisi hyvä, jos saatavilla olisi esimerkiksi polun kartta, ja opastaulujen sisältö pdf-muodossa esimerkiksi verkkosivuilla tai alueelle tultaessa esimerkiksi parkkipaikalla olisi polun opasvihkosia tulosteena. Erilaiset oppaat ja mahdollisuus lukea lisätietoa alueesta ja polun varrella olevista asioista laajentavat asiakaskokemusta ja tekevät siitä moniulotteisemman.

6.2 Historiapolku

Tällä polulla tuodaan alueen historiaa ja siihen liittyvää mystiikkaa esiin. Kohderyhmänä ovat alueen historiasta ja kulttuurista kiinnostuneet. Kohderyhmään voivat kuulua kaikenikäiset ja -tasoiset luonnossa liikkujat, myös lapsiperheet. Tämä polku ei ole esteetön. Myös tämän polun teemoituksessa ja tauluissa huomioidaan lapsiperheet. Lapset voidaan huomioida luontopolun taulujen kuvituksessa tai lisäämällä tauluihin tehtävärasteja esimerkiksi tietovisailun tai arvoitusten avulla.

Tällä polulla voitaisiin myös hyödyntää benchmarking-prosessin kautta löytynyttä ääniopastusta. Opastuksesta voitaisiin tehdä eri aihekokonaisuuksia, liittyen esimerkiksi historiaan ja vanhoihin tarinoihin. Lapset kohderyhmänä voitaisiin huomioida ääniopastuksen kautta. Heille voisi olla suunnattu jokin tarina liittyen alueeseen, ja kertoja tällä tarinalla voisi olla alueen historiaan liittyvä Sunnin Jaarikka, eli hyvä haltija. Tarinat voisivat olla saatavilla myös pdf-muodossa tai opasvihkosina, ja myös QR-koodia voidaan hyödyntää. Tällöin voitaisiin tuoda myös historiaa hauskaalla tavalla

esiin huomioiden erityisesti lapset ja lapsiperheet kohderyhmänä, sillä erityisesti online-kyselyssä heidän kiinnostuksensa ja motivaationsa luontopoluille lähtemiseen nousi voimakkaasti esiin.

Herneaho (2021) kertoo, että Kapeenniemen alueelle ei alun perin olla luontopolku mielessä lähdetty, vaan vesi- ja veneliikenne on ollut tärkeää. Veneitä on vedetty harjun yli, missä nyt on kanava. Historia näkyy jonkin verran epävirallisessa nimikoinnissa. Esimerkiksi alueella on Pytingiltä katsottaessa näkyvä ”ryssänväylä”, joka on veneenvettoa varten tehty reitti. Herneahon mukaan sillä ei virallisesti ole nimeä, mutta se on ikään kuin oikaistu vapaa käänös jonkun tsaarin mukaan, kun Venäjä hallitsi tätä maata. Herneaho nostaa esiin myös kalastukseen liittyvää historiaa, sillä kalastus on ollut hänen mukaansa kauan sitten ”oleellinen hengissä pysymisen väline” verrattain nykypäivän kalastukseen.

Herneaho (2021) kertoo, että vanhan tuulimyllyn lähellä on peuranpyyntikuoppia, joita on aikoinaan käytetty metsästyksessä ja niihin liittyy Herneahon mukaan oma mielenkiintoinen pyyntitekniikkansa. Ne ovat heikosti nähtävissä harjupolulta, mutta siihen voisi esimerkiksi tehdä polulta piston halutessaan (tämä paikka sijaitsisi Luontopolun varrella, joten se olisi tämän vuoksi syytä sijoittaa tuolle polulle). Herneahon (2021) mukaan yksi mielenkiintoinen paikka alueella on lähempänä Myllyniemen kärkeä, jonne harjupolkukin yltää, tasainen ja lehtipuita kasvava alue, jossa aikanaan myllärillä on ollut pellot. Erikoisen siitä tekee sen sijainti korkealla harjulla ja alueella on nähtävissä pieniä ojia, joita sinne lapiolla kaivettiin (myös tämä kohde sijaitsisi Luontopolun varrella, joten se olisi tämän vuoksi syytä sijoittaa tuolle polulle).

Kapeenniemen historia juontaa juurensa kauas. Alueelta on löydetty todisteita siitä, että siellä olisi ollut asutusta jo 7000 vuotta sitten. Alueeseen liittyy paljon kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita sekä mystiikkaa. Kapeenniemi on todennäköisesti saanut nimensä sanasta Kapee tai Kave. Kalevalaisissa ruonoissa Kave on Väinämöisen isä, ja Agricolan mukaan Kapeet olivat olentoja, jotka ahdistelivat kuuta eli kavenivat sitä ja aiheuttivat kuunpimennyksiä syöden sen välillä kokonaan. (Koiviston kylä 2016, 11.)

Herneahon (2021) mukaan Kapeenkosken alue oli uskonnollisessa mielessä merkittävä keskus jo pakanuuden aikana ja hänen mukaansa merkittävää on se, että luonnonuskonnossa on käyty isoja muutoksia kirkon laajentaessa vaikutuspiiriään. Se aika on koettu voimakkaampana Kapeenniemen alueella ja siihen liittyen on jotain tarinoita alueen historiassa.

Ristinkivi on Herneahon (2021) mukaan sellainen kohde, että kun heillä yrityksen kanssa aikanaan oli alueella opastettuja kierroksia, se oli aina ohjelmassa. Ristinkiveä ja siihen liittyvää historiaa on tutkittu ja siitä on olemassa erilaisia versioita, liittyen esimerkiksi kirkon rakentamiseen tai pyyntialueen rajaun. Kapeessa ristinkivi on liitetty Sunnin Jaarikkaan, hyvään haltijaan. Herneahon mukaan yksi vaihtoehto on liittyen Sunnin Jaarikkaan on, että se on iso puu ja sunni on tullut suntti sanasta, mutta pääosin se on liitetty hyvään haltijaan useiden puheissa. Herneahon (2021) mukaan mainitsemisen arvoinen historiaan ja mystiikkaan liittyen on myös se, että Kapeella, 69-tien lähellä, sijaitsee uhripaikka, joka on todennettu. Se sijaitsee kuitenkin yksityisen mailla ja metsää siellä on rauhoitettu. Uhripaikan yhteyteen liittyy myös uhri-lähde.

Riippuen polun lopullisesta pituudesta, opastauluja voisi olla tällä reitillä myös 7–10. Historiapolku voisi pitää sisällään seuraavia asioita (tämä ei ole lopullinen järjestys, vaan opastaulujen järjestys voidaan muokata polun mukaan):

1. Ristinkivi
2. Honkaristi
3. Kalastus
4. Uhripaikka, uhri-lähde (tähän liittyy riski, että ihmiset menevät yksityisille maille, voisi vain mainita ja kertoa tarinaa)
5. Veneenvetotie
6. Suntti
7. Koskien rahtikäyttö
8. Keiteleen kanava ja Kapeenkosken sulku
9. Vanhat historialliset nimet ja niihin liittyvät tarinat
10. Kivikautinen asuinpaikka.

Kuten Aimo Herneahon (2021) haastattelussa tuli esiin, Kapeenniemen alueesta on olemassa paljon kirjoittamatonta suusanallista tietoa sekä tarinoita. Näitä tarinoita

keräämällä, ja tietoa etsimällä voitaisiin vielä saada laajempaa kartoitusta erilaisista tarinoista, henkilöistä sekä historiasta, joita voidaan hyödyntää myös opastaulujen sisällössä. Koska tietoa on paljon, vain hyvin pieni osa siitä saadaan mahtumaan opastauluihin. Siksi olisi hyvä, että tietoa olisi lisää tarjolla esimerkiksi verkkosivuilla tai QR-koodin kautta.

6.3 Repenpolku

Kapeenniemellä sijaitseva Repenpolku on aikanaan saanut nimensä Reino Helismaan mukaan. Reino Helismaa vietti perheensä mukana lapsuutensa ja nuoruutensa kesinä Äänekosken Koiviston kylällä. Lukuisat uinti- ja kalaretket sekä metsällä käyminen olivat hänen mieleensä, ja hän on pukenut näitä kokemuksia lauluiksi. Viimeisen kerran hän vieraili Koivistossa vuonna 1936. Muutamat hänen tunnetuista sanoituksistaan pohjautuvat näihin kesäkokemuksiin Koivistolla. Päivänsäde ja Menninkäinen, Kaksi vanhaa tukkijätkeä, Reissumies ja Vanhan myllyn tarina ovat esimerkkejä näistä lauluista. (Sparf 1998, 80.)

Repenpolku on Kapeenniemen virkistysalueen esteetön luontopolku ja se on pituudeltaan 130 metriä pitkä maalaituri. Polku sijaitsee 450 metrin päässä parkkipaikalta, ja sinne kulkevat polut ovat helppokulkuisia. Teema Repenpolulla kietoutuu Reino Helismaan tarinoiden ja laulun sanoitusten ympärille, ja sitä kautta tuodaan tunnelmaa polulle. Opastauluissa voidaan tuoda myös tietoa polun varrella olevasta luonnosta. Kohderyhmänä polulla ovat alueen kulttuurista ja historiasta sekä luonnosta kiinnostuneet ihmiset. Koska polku on lyhyt, tärkeää on luoda tunnelmaa ja antaa aikaa pysähtyä nauttimaan luonnosta.

Riippuen polun lopullisesta pituudesta, opastauluja voisi olla tällä reitillä esimerkiksi 3–5. Repenpolku voisi pitää sisällään seuraavia asioita (tämä ei ole lopullinen järjestys, vaan opastaulujen järjestys voidaan muokata polun mukaan):

1. Reino Helismaan tarina
2. Helismaan laulujen sanoituksia
3. Tietoa luonnosta
4. Tietoa vesistöistä

5. Vanhoja tarinoita alueesta.

Kapeenniemen virkistysalueesta kertovalla sivulla on tällä hetkellä maininta, että esteettömän maalaiturin luokse on mahdollista päästä autolla ottamalla yhteyttä Visit Äänekosken matkailuun ja sopimalla aika erikseen (Kapeenniemen virkistysalue n.d.). Tämä aiheutti hämmennystä, joten olisi hyvä avata enemmän, että miksi aika on varattava. Esteettömyyttä voidaan huomioida myös laajemmalle, kuin koskettamaan vain liikuntarajoitteisia. Virkistysalueesta voidaan myös laatia kohokartta helpottamaan näkövammaisten suunnistusta alueella (Heikkilä & Pouta 1998, 131).

Esteetön reitti ei välttämättä kerro, onko se riittävän esteetön jokaiselle käyttäjälle tämän henkilökohtaisten tarpeiden mukaan. Tämän vuoksi Repenpolusta ja sinne johtavasta tiestä olisi syytä olla tarkka kuvaus, jotta jokainen käyttäjä voisi arvioida, onko polku tarpeeksi esteetön hänen tarpeisiinsa. Reittikuvauksen lähtöpaikka olisi hyvä olla parkkipaikalta. Reittikuvausta tehtäessä on tärkeää huomioida eri käyttäjäryhmien tarpeet ja tärkeää kuvauksessa on kertoa selkeästi toimimista ja kulkemista rajoittavat ja niihin vaikuttavat tekijät (Esteetön eräpolku -hankkeen raportti antaa ohjeet luontoreittien kartoittamiseen ja kuvailuun 2020). Myös kuvia ja videoita on hyvä hyödyntää kuvauksen yhteydessä.

6.4 Luontopolkujen opastaulut

Luontopolun varrella olevat maastotaulut ovat kaikkien alueella liikkuvien nähtävillä. Polkua voi lähteä kiertämään mistä tahansa ja luontopolkujen varrella olevista kohteista ja nähtävyyksistä voidaan jakaa tietoa myös opasvihkosten avulla. Vihkosen hyvä puoli maastotauluun verrattuna on se, että se ei vaadi huoltoa ja se jää polun kiertäjälle muistoksi kotiin vietäväksi. Mielenkiinnon säilyttämiseksi taulujen ja vihkosten tulisi pyrkiä mielenkiintoisiin ja lyhyisiin teksteihin. Opastaulujen olisi sijaittava silmän korkeudella, noin 140–160 cm:n korkeudella maasta. (Heikkilä & Pouta 1998, 131.)

Tämän opinnäytetyön teemoituksessa Kapeenniemen luontopoluilla on kolme erilaista teemaa, jotka tuovat erilaisia asioita alueesta esiin. Polkujen merkinnässä voidaan käyttää eri värejä selkeyttämään reittiä kulkevalle, mikä polku on kyseessä. Myös opastaulujen toteutuksessa voidaan hyödyntää polkujen värejä, jotta vahvistetaan kulkijoille oikeilla poluilla pysymistä. Olisi hyvä, jos jokaisella polulla olevat opastaulut olisivat samalla teemalla tehtyjä. Esimerkiksi sama värimaailma, fontti ja tyyli. Näillä voidaan luoda myös aiheeseen sopiva tyyli ja tunnelma kullekin polulle. Tärkeää on valita selkeä ja riittävän iso fontti, jotta tekstin lukeminen on helppoa.

Tällä hetkellä Kapeenniemen virkistysalueella on olemassa useita opastauluja, jotka kertovat alueen luonnosta ja nähtävyyksistä. Ne ovat sijoiteltuna eri puolille aluetta kohteiden läheisyyteen. Tauluja on muun muassa veneenvetotiestä, Ristinkivestä ja Luijanharjusta. Näiden taulujen sisältöä voidaan hyödyntää myös uusien opastaulujen sisältöjen tuottamisessa. Opastauluissa kohderyhmänä voidaan huomioida myös lapset tuottamalla heille suunnattuja erilaisia tietovisoja tai arvoituksia. Tietovisat voisivat olla hyvin yksinkertaisiakin, esimerkiksi, etsi kuvasta tietty määrä jotain asioita. Tällaisilla havaintotehtävillä voidaan myös tehdä ympäristökasvatusta, ja vahvistaa uuden oppimista.

Eri kohderyhmät voidaan huomioida opastaulujen tuottamisessa. Esimerkiksi Historiapolun opastaulujen sisältöä voisi suunnata myös lapsille sopivaksi. Opastaulujen kuvituksessa voisi seikkailla alueeseen liittyvä hyvä haltija Sunnin Jaarikka. Tässä voitaisiin hyödyntää myös benchmarkkauksen kautta löytynyttä ääniopastusta ja näissä opastuksissa kertoja voisi olla Sunnin Jaarikka, joka voisi kertoa alueeseen liittyvää tarinaa.

Opastauluissa kaiken kaikkiaan voidaan hyödyntää myös vanhoja valokuvia, jotka elävöittävät ja tuovat tunnelmaa opastauluissa olevan tekstin lisäksi. Benchmarking-prosessin kautta esiin tullut Lappeenrannan Linnoituksen luonto- ja kulttuuripolku (Linnoituksen luonto- ja kulttuuripolku n.d.) on hyvä esimerkki siitä, että opastaulujen tuottamisessa voitaisiin käyttää moniammatillista osaamista, hyödyntämällä paikallista osaamista, esimerkiksi alueen yrittäjiä, taiteilijoita ja muita ammattilaisia. Näin

voitaisiin myös Kapeenniemen virkistysalueen opastaulujen kehittämisessä tehdä, ja tuoda paikallisuutta vahvasti esiin.

Alueelle tultaessa opastustaululla tulee olla yksityiskohtainen lähialuekartta sekä koko reitistöä, palveluista ja eriytyiskohteita esittelevät yleiskartat ja -tekstit. Myös asiaankuuluvat määräykset ja jokamiehenoikeudet ja -velvollisuudet esitellään sekä taulusta tulee käydä ilmi kunnossapidosta vastaava viranomainen tai henkilö ja järjestö. (Karjalainen & Verhe 1995, 119–121.) Kapeenniemen virkistysalueelle tultaessa parkkipaikan lähellä sijaitsevassa opastaulussa voisi olla jonkinlainen esittelyteksti, joka puhuttelee alueelle tulevaa retkeilijää. Opastaulussa, sekä luontopolkujen varrella olevissa tauluissa olevat QR-koodit ovat erinomainen keino lisätiedon antamiselle, sillä tauluihin mahtuu vain rajattu määrä tietoa.

6.5 Markkinointi

Ulkoilureitillä voi olla suuri matkailullinen merkitys yksityisille matkailuyrittäjille ja kunnille hyvin toteutettuna. Hyvä ja vetovoimainen reitti voi parhaimmillaan tehdä kuntaa tunnetuksi, houkuttaa uusia asukkaita sekä yrittäjiä, ja kun reitti tuo matkailijoita kuntaan, hyötyvät siitä matkailupalveluiden lisäksi myös alueen kauppa ja muut palveluelinkeinot. Reittien markkinoinnin tavoitteena on houkuttaa matkailijoita reittien käytön lisäksi käyttämään myös alueen muita palveluita. Tätä kautta saadaan lisää matkailutuloja. (Karjalainen & Verhe 1995, 187.)

Hyvin markkinoitu ulkoilureitti houkuttelee ihmisiä. Esimerkiksi tarkat ja yksityiskohdaiset tiedot ulkoilureitistä, houkuttelevat reittien ja retkien nimet, joissa on voitu hyödyntää perimätietoa ja historiaa sekä selkeä yleiskartta alueesta ovat hyvää markkinointimateriaalia. Markkinointi suunnitellaan myös kohderyhmän mukaan. Kohderyhmä riippuu reitin laadusta ja tyypistä, esimerkiksi onko reitti matkailuun tarkoitettu vai taajaman lähikäytössä, ja markkinointi on myös erilaista riippuen, tehdäänkö markkinointia ulkomaalaisille, paikalliselle väestölle vai ulkopaikkakuntalaisille. (Karjalainen & Verhe 1995, 190–191.)

Kapeenniemen virkistysalueella on potentiaalia kasvaa matkailun näkökulmasta. Markkinoinnin kautta voidaan tuoda esiin alueen monipuolisuutta. Kuten online-kyselyssä tuli ilmi, ihmiset ovat valmiita matkustamaan pitkänkin matkan päähän (kyselyssä 70 % vastaajista oli valmiita matkustamaan yli 30 kilometriä) kiertämään lyhyenkin luontopolun, joten alueen sijainti ei olisi suuri este matkailun kasvamiselle. Kyselyssä tuli myös ilmi se, että moni ei ollut kuullut Kapeenniemen virkistysalueesta ollenkaan. Viestiminen, oikeat markkinointikanavat sekä oikeiden asioiden korostaminen markkinointiviestinnässä ovat avainasioita matkailun kasvattamiselle.

Kapeenniemen virkistysalueesta on olemassa Visit Äänekosken tuottama lyhyt mainosvideo. Näkyvyyttä sosiaalisen median markkinoinnissa voidaan lisätä esimerkiksi alueen omalla hashtagilla tai mahdollisesti hyödyntää jo olemassa olevaa Visit Äänekosken #hiddenaanekoski -hashtagia koskettamaan myös Kapeenniemeä esim. #hiddenkapeenniemi -hashtagilla. Hashtag voisi olla myös ihan omansa, esimerkiksi #kapeenniemenvirkistysalue, joka viittaisi nimenomaan Kapeenniemen virkistysalueeseen, eikä alueella toimivaan matkailuyritykseen.

Markkinoinnissa voidaan painottaa alueen monipuolisuutta päiväretkikohteena sekä kulttuuri- ja luontopolkuna. Erityistä alueella ovat myös yrityksen tarjoamat ohjelmapalvelut sekä kalastusmahdollisuus. Kapeenniemen virkistysalueesta on olemassa lyhyt kuvaus Visit Äänekosken verkkosivuilla (Kapeenniemen virkistysalue n.d.), jossa kuvataan aluetta yleisesti sekä kuvataan alueen retkeilymahdollisuudet. Tällä sivustolla olisi hyvä mainita myös esimerkiksi polttopuista, tarvitseeko retkeilijän tuoda ne mukanaan, koska tämä toistui online-kyselyssä useassa kohdassa. Lisäksi voisi miettiä, olisiko alueelle hyödyllistä perustaa omat verkkosivut, tai hyödyntää esimerkiksi Koiviston Kyläyhdistyksen verkkosivuja, jossa olisi lisää tietoa virkistysalueen kulttuurista, historiasta ja luonnosta. Tällä sivustolla voisi olla myös aiemmin mainittu äänitiedosto ladattavissa sekä esimerkiksi QR-koodin käyttöön liittyvää asiaa.

7 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä ja matkan varrella on tullut jotain muutoksia, mutta kiintopiste on ollut koko ajan Kapeenniemen virkistysalueen luontopoluissa. Alkuperäisen ajatuksen mukaan olisi teemoittaminen kohdistunut ainoastaan yhdelle polulle, mutta prosessin edetessä koettiin, että teemoitus on mielekkäämpi tehdä usealle polulle. Vaikka pinta-ala virkistysalueella onkin melko pieni, on siellä kulttuurihistoriallisesti nähtävää ja luonnonsuojellisesti merkittävää luontoa, josta kertoa tarinaa. Alueesta on paljon suusanallista tietoa, jota keräämällä voidaan saada paljon materiaalia esimerkiksi luontopolkujen opastauluihin. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena ei ollut tarkoitus tehdä valmiita opaskylttejä vaan luoda kokonaiskuvaa alueesta ja sen reittien teemoittamisesta.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata sen toistettavuuden (reliabelius) ja pätevyuden (validius) näkökulmasta. Reliabelius tarkoittaa tutkimuksen mittaustulosten toistettavuutta eli sitä, että tutkimuksella on kyky antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validius puolestaan tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä oli tarkoitus mitata. (Hirsjärvi ym. 2012, 231.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka kertomus tutkimuksen toteuttamisesta kaikissa sen vaiheissa. Tulosten tulkintaan pätee myös sama vaatimus tarkkuudesta. On kerrottava selkeästi, millä perusteella tutkija tulkintoja esittää, ja mihin tutkimuksen päätelmät perustuvat. Omia tulkintoja ja ajattelumalleja on osattava välttää. Tutkimusmenetelmien yhteiskäytöllä, triangulaatiolla, voidaan tarkentaa tutkimuksen validiutta. (Hirsjärvi ym. 2012, 232.) Hirsjärvi ja muut (2012, 233) viittaavat Denzin (1970) määritelmiin neljästä triangulaation tyypistä. Metodologinen triangulaatio tarkoittaa useiden menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa, tutkijatriangulaatio taas useiden tutkijoiden osallistumista samaan tutkimukseen, teoreettinen triangulaatio puolestaan sitä, että ilmiötä lähestytään eri teorioiden näkökulmasta. Aineistotriangulaatiossa ongelman ratkaisemiseksi kerätään monia erilaisia tutkimusaineistoja.

Opinnäytetyön luotettavuutta voidaan peilata metodologiseen triangulaatioon, sillä lopputuloksen saavuttamiseksi on käytetty eri menetelmiä, sekä määrällisiä että laadullista. Tutkimuksen jokainen vaihe on kuvailtu ja perusteltu tarkasti. Opinnäytetyöprosessi on opiskelijan tekemä prosessi, jossa hänellä on tukenaan henkilökohtainen ohjaaja ja oppilaitoksen ohjeet raportointiin ja lähdeviittauksiin, jotka ohjaavat ja antavat hyvät lähtökohdat työn luotettavuudelle.

Matkailun potentiaalisen kasvun myötä on erityisen tärkeää korostaa alueen kestäväää käyttöä. Hyvä kysymys liittyen Kapeenniemen virkistysalueen kehittämiseen ja luontopolkujen teemoittamiseen on, kuinka tehdä alueesta vielä kiinnostavampi kestävyys edellä? Kuinka saada ihmisten mielenkiinto heräämään? Alueen pieni koko houkuttaa, luonto on kiehtovaa ja historia sekä mystiikka tuovat oman mausteensa. Tulevaisuus näyttää, miten alueen luontopolkuja ja rikasta kulttuurihistoriallista tietoa hyödynnetään alueen polkujen teemoittamisessa.

Lähteet

Ambrose, I., Buhalis, D. & Darcy, S. 2012. Best practice in accessible tourism: inclusion, disability, ageing population and tourism. Bristol, Buffalo, Toronto: Channel View Publications.

Esteetön eräpolku -hankkeen raportti antaa ohjeet luontoreittien kartoittamiseen ja kuvailuun. 2020. Uutinen Paralympiakomitean verkkosivuilla 14.4.2020. Viitattu 21.9.2020. <https://www.paralympia.fi/ajankohtaista/uutiset/8240-esteetoen-erapolku-hankkeen-raportti-antaa-ohjeet-luontoreittien-kartoittamiseen-ja-kuvailuun>

Esteettömyys luontokohteilla. N.d. Luontoon.fi verkkosivuilla. Viitattu 19.9.2020 <https://www.luontoon.fi/esteeton>

Heikkilä, M. & Pouta E. (toim.). 1998. Virkistysalueiden suunnittelu ja hoito. Vantaa: Sinari Oy

Hemmi, J. 2005. Matkailu, ympäristö, luonto: osa 1. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Herneaho, A. 2021. Kapeenniemen virkistysalueen asiantuntija. Haastattelu 25.1.2021.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Kapeenkosken alue. N.d. Kapeenkoski Travel Oy:n verkkosivut. Viitattu 8.2.2021. <http://www.kapeenkoski.com/alue>

Kapeenniemen virkistysalue. N.d. Visit Äänekosken verkkosivut. Viitattu 8.10.2020. <https://www.visitaanekoski.fi/nae-ja-koe/109/kapeenniemen-virkistysalue>

Kapeenniemi. N.d. Tärkeää tietoa Kapeenniemen alueesta. Visit Äänekosken verkkosivuilla. Viitattu 14.10.2020. <https://www.aanekoski.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/liikunta/ulkoliikuntapaikat/luontopolut/Kapeenniemi.pdf>

Karjalainen, E. & Verhe, I. 1995. Ulkoilureitti: opas ulkoilureittien suunnittelijoille, rakentajille ja hoitajille. Helsinki: Rakennusalan Kustantajat RAK

Kestävän matkailun periaatteet kansallispuistoissa, luonto- ja historiakohteissa sekä maailmanperintökohteissa. N.d. Metsähallituksen verkkosivuilla. Viitattu 12.9.2020.

<https://www.metsa.fi/vastuullinen-liiketoiminta/matkailuyhteistyo/kestavan-matkailun-periaatteet/>

Kestilä, S. & Ollila, E. 2018. Turvallinen ja asiakaslähtöinen opastekokonaisuus. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja: Sarja D. Viitattu 22.2.2021. https://blogi.eoppimis-palvelut.fi/reittimerkit/files/2018/02/opastekokonaisuus_21082018_verkko.pdf

Koiviston kylä. 2016. Koiviston museotie. Kapeenniemen virkistys- ja koskikalastus-alue. Koiviston kyläyhdistys ry ja Äänekosken maaseutumatkailuhanke/Ääneseudun Kehitys Oy. Koiviston kyläyhdistyksen verkkosivuilla. Viitattu 17.9.2020 <http://view.24mags.com/mobilev/53d9f42176ad4d17b7d35994f80da95c#/page=1>

Kulttuuriperintö luonnon keskellä. N.d. Metsähallituksen verkkosivut. Viitattu 18.2.2021. <https://www.metsa.fi/luonto-ja-kulttuuriperinto/kulttuuriperinto/>

Kulttuuripolku von Wrightin veljesten maisemiin. N.d. Cultural path in the landscape of the von Wright brothers. Von Wright kulttuuripolku -verkkosivuilla. Viitattu 20.3.2021. <http://www.vwrightpolku.kuopio.fi/PDF/von%20Wright%20kulttuuripolku.pdf>

Linnoituksen luonto- ja kulttuuripolku. N.d. Visit Lappeenrannan verkkosivut. Viitattu 11.10.2020. <https://www.visitlapeenranta.fi/fi/Nae-ja-koe/Nahtavyudet-ja-historia/Linnoitus/-Linnoituksen-luonto--ja-kulttuuripolku>

Luontomatkailu. N.d. Luontoaktiviteetit osana luontomatkailua. Business Finlandin verkkosivuilla. Viitattu 14.9.2020. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/tuotekehitys-ja-teemat/luontomatkailu/>

Rantala, O. 2011. Metsä matkailukäytössä. Etnografinen tutkimus luonnossa opastamisesta. Tampere: Juvenes Print

Retket. N.d. Kulttuuripolut. Vanhalinnan verkkosivut. Viitattu 18.2.2021. <https://vanhalinna.utu.fi/index.php/retket/kulttuuripolut>

Sparf, U. 1998. Kotikyläni Koivisto. Hankasalmi: Havusalmen Kirjapaino.

Tarssanen, S. (toim.) 2009. Elämystuottajan käsikirja. Lappi. Rovaniemi: Oy Sevenprint Ltd.

Tuominen, K. 2016. Benchmarking-käsikirja. Oy Benchmarking Ltd Benchmarking-pilottiohjelma. Oy Benchmarking Ltd.

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. uudistettu painos. Juva: Bookwell Oy.

Visit Äänekosken tehtävät. N.d. Visit Äänekosken verkkosivut. Viitattu 3.9.2020. <https://www.visitaanekoski.fi/yrityksille>

Von Wright kulttuuripolku. N.d. Tervetuloa kulttuuri- ja luontoretelle von Wright -veljesten maisemiin. Von Wrightin verkkosivuilla. Viitattu 9.10.2020 <http://www.vwrightpolku.kuopio.fi/>

Äänekoski pähkinäkuoressa. N.d. Äänekosken kaupungin verkkosivut. Viitattu 20.4.2021. <https://www.aanekoski.fi/kaupunki-ja-hallinto/kaupungin-info-ja-yhteystiedot/perusinfo>

Liitteet

Liite 1. Online-kysely

”Luontopolun pituus vaihtelee yleensä puolesta kilometristä kymmeneen kilometriin, riippuen esiteltävästä alueesta ja kohderyhmästä. Luontopolun opastuksessa voidaan käyttää reitin varrelle pystytettyjä maastotauluja. Suositeltavana pidetään sellaista luontopolkua, jonka kulkuun kuluu 1–2 tuntia.”

1. Mikä saa sinut lähtemään luontopolulle, eikä esimerkiksi kuntopolulle tai vaellusreitille? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.
2. Kuinka tärkeänä pidät seuraavia asioita luontopolulla? Valitse sopiva vaihtoehto kunkin kysymyksen kohdalla.
3. Millaista ennakkotietoa pidät tärkeänä ENNEN luontopolulle menemistä? Valitse sopiva vaihtoehto kunkin kysymyksen kohdalla.
4. Kuinka kauas olet valmis matkustamaan, jotta pääset kiertämään luontopolun?
5. Mistä yleensä etsit tietoa ennen luontopolulle menemistä? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.
6. Mitä asioita olet kiinnostunut lukemaan luontopolun varrella olevista kylteistä? Valitse sopiva vaihtoehto jokaisen kysymyksen kohdalla.
7. Luontopolun varrella olevissa tauluissa on yleensä rajattu määrä tietoa. Oletko kiinnostunut lukemaan lisätietoa alueesta tai polun varrella olevista nähtävyyksistä käyttämällä QR-koodia?
8. Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Visit Äänekosken kanssa. Kapeenniemen virkistysalue on Äänekosken kaupungin omistama alue, jossa on mahdollisuus päiväretkiin sekä kalastukseen. Jos olet käynyt Kapeenniemen alueella, vastaathan myös tähän kysymykseen. Millainen mielikuva sinulla on jäänyt Kapeenniemen virkistysalueesta?

Liite 2. Teemahaastattelun kysymykset

1. Kerro lyhyesti itsestäsi ja siitä, mikä on sinun historiasi ja yhteytesi liittyen Kapeenniemen virkistysalueeseen?
2. Kapeenniemen virkistysalueeseen liittyy paljon historiaa ja tarinoita liittyen esimerkiksi koskien muokkaamiseen. Onko mielestäsi jotain erityistä, mitä nostaisit esiin historiaan liittyen, jota voitaisiin hyödyntää luontopolkujen teemoissa?
3. Kapeenniemen historiaan liittyy myös jonkin verran mystiikkaa, esimerkiksi Ristinkivi. Osaatko kertoa jotain mystisiä tarinoita tai asioita alueeseen liittyen, jota voitaisiin hyödyntää mystiikkaan liittyvässä luontopolussa?
4. Mikä Kapeenniemen luonnossa ja ympäristössä on erityistä?
5. Mikä mielestäsi tekee Kapeenniemestä hyvän matkailukohteen?